

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Teologické nauky

Ivan Bok

**SVÁTOSTI V REVUE NA HLUBINU
A V DOMINIKÁNSKÉ EDICI KRYSTAL**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Tomáš Benedikt Mohelník Th. D.

PRAHA 2009

Poděkování

Děkuji především své ženě Evě. Bez ní by tato práce nevznikla.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

V Praze dne 15. dubna 2009

Obsah

Úvod	5
1. Profil časopisu <i>Na hlubinu</i>	6
1.1 Vznik a rozvoj	6
1.2 Válečná a poválečná léta	10
1.3 Pokračovatelé.....	11
2. Tematické rozdělení příspěvků o svátostech	13
2.1 O svátostech obecně	14
2.2 Svátost křtu	17
2.3 Svátost biřmování	18
2.4 Svátost eucharistie	20
2.5 Svátost smíření	25
2.6 Svátost pomazání nemocných	27
2.7 Svátost kněžství	27
2.8 Svátost manželství	29
2.9 Svátostiny	30
3. Shrnutí	31
4. Svátosti v knižních dílech přispěvatelů <i>Na hlubinu</i>	35
4.1 Reginald Dacík: <i>Bůh ve svátostech</i> (1940 a 1947).....	35
4.2 Antonín Čala: <i>Mše svatá</i> (1941).....	36
4.3 Silvestr Braitó: <i>Církev</i> (1946)	37
4.4 Reginald Dacík: <i>Prameny duchovního života</i> (1947).....	38
Závěr	40
Přílohy	41
Seznam příspěvků o svátostech v časopise <i>Na hlubinu</i> (chronologicky).....	42
Autoři nejdůležitějších příspěvků o svátostech a jejich osudy	47
Bibliografické zkratky	50
Obecné zkratky	50
Seznam použité literatury a pramenů	51
Seznam zkráceně citované literatury	53
Jazyková poznámka	53
Jmenný rejstřík	54

Že hlásám evangelium, tím se chlubit nemohu;
to je mi uloženo jako povinnost, a běda, kdybych ho nehlásal.

1 Kor 9, 16 (v překladu Ondřeje M. Petru OP)

Úvod

K napsání této práce mě přiměl nejen zájem o tematiku svátostí, ale i dávná touha blíže se seznámit s legendárním časopisem *Na hlubinu*. Zajímalo mne, jak jeho přispěvatelé v dobovém kontextu píší o svátostech jakožto základním prostředku, který nám Kristus dává k dosažení spásy i k budování společenství ke spáse.

Neposledním podnětem pak byl zájem o dominikánský řád.

V této práci bych se rád pokusil odpovědět na otázky, jakým způsobem a do jaké míry se přispěvatelé časopisu *Na hlubinu* věnují svátostem, na jak „hlubokou hlubinu“ se ve skutečnosti pouštějí a nakolik lze v publikovaných článcích již rozpoznat myšlenky Druhého vatikánského koncilu. Zvláště zajímavé jsou pak souvislosti s dobovým liturgickým hnutím a Katolickou akcí.

Rovněž se můžeme ptát, jakým způsobem redaktoři a přispěvatelé naplňovali, co do psaní o svátostech, vytčený cíl revue *Na hlubinu*: Časopis pro pěstování a prohloubení duchovního života.

V průběhu práce mě časopis *Na hlubinu* začal zajímat i z hlediska dějin našeho národa, jako svědectví o době, kdy vycházel, o nesnadných letech kolem druhé světové války. Myslím, že časopis je jedinečným médiem pro zprostředkování atmosféry, kterou jiné památky jen těžko zachytí: jak lidé v dané době uvažovali, jak se proměňovaly jejich cíle, priority a naděje v toku času; to vše sledováno na vymezeném tématu.

Doufám, že se alespoň malou část mého nadšení pro meziválečnou generaci českých dominikánů podařilo vtělit i do této nedokonalé, skromné práce.

1. Profil časopisu *Na hlubinu*

1.1 Vznik a rozvoj

Časopis *Na hlubinu* byl součástí mohutné vlny tzv. tiskového apoštolátu, která se v evropské církvi začala zdvihát od poloviny 19. století a bez níž by byla nemyslitelná jak tzv. Katolická akce,¹ tak do jisté míry i liturgické hnutí.²

Zakladatelem samotné dominikánské revue *Na hlubinu* je o. Silvestr Maria Braitto OP, který se v roce 1923 po třech letech studií v Saulchoir, „duchovním centru belgických dominikánů“,³ vrací do Čech. „Na první začátky Hlubiny vzpomíná dr. R. Dacík OP: *Ideu časopisu pro duchovní život si přinesl o. Braitto z Belgie... Několik let předtím založil francouzský dominikán o. Bernadot měsíčník La vie spirituelle, který se rychle šířil i mimo sféru francouzskou. Tento časopis přenést s menšími změnami do naší, české půdy, to byla touha o. Braita... Měli jsme sice v té době náboženské časopisy, ale všechny byly zaměřeny na nejširší okruh čtenářů – na prosté věřící, takže kněží, řeholníci a vzdělaní laici neměli nic, co by odpovídalo jejich náboženské a kulturní úrovni... a touze po hlubším duchovní životě.*“⁴

Bylo potřeba překonat nejednu překážku (počáteční nedůvěru spolubratří, váhaní provinciála – v té době již více než 20 let vycházel jiný, byť lidovější dominikánský časopis, *Růže dominikánská* – a stále ještě doznívající poválečnou nouzi), ale přes všechny nesnáze v březnu 1926 vychází první číslo časopisu. (Samotný název je nápadem o. Em. Soukupa OP,⁵ srv. Lk 5, 4. Byl to „nejvlastnější program časopisu, jak si jej o. Braitto představoval. Opravdový apoštolát může vzejít jen z opravdového duchovního života“.⁶) Objednávky se rázem nahrnulo tolik, že první číslo muselo být vytištěno ještě jednou!

Okruh spolupracovníků se rychle rozrůstal. Vedle nejbližšího o. Reginalda Dacíka („Jakkoli byli povah odlišných – nebo snad právě proto? – jejich dlouholetá práce přinášela

¹ Ke Katolické akci dal podnět papež Pius XI. encyklikou *Ubi arcano Dei consilio* z 23. 12. 1922. Byla tak nazvána aktivní účast laiků na životě církve a na jejím poslání ve společnosti. Viz např. ŠEBEK Jaroslav: *Mezi křížem a národem*, Brno: CDK, 2006, s. 140 n. Ke zneužití tohoto názvu českými komunisty viz např. BALÍK Stanislav, HANUŠ Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*, Brno: CDK 2007; LIŠKA Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinótés*, Tišnov: Sursum, 1999, s. 47, pozn. 3.

² K liturgickému hnutí viz např. BERGER Rupert: *Liturgický slovník*, Praha: Vyšehrad 2008, s. 142–143; v Čechách: ADAM Adolf: *Liturgika*, Praha: Vyšehrad 2008, s. 59–61.

³ KAŠIČKA Zdeněk: *Otec Braitto, životopis olomouckého dominikána 1898–1962*, Praha: Krystal OP 1993, s. 3.

⁴ KAŠIČKA, s. 4.

⁵ Ke konci jubilejního ročníku, in: *Na hlubinu* 10 (1946) 325.

⁶ KAŠIČKA, s. 6.

obdivuhodné výsledky.“⁷) to byli další čeští dominikánští otcové: Antonín Čala, Tomáš Dittl, Metoděj Habáň, Emilián Soukup.

Jedním z prvních přispěvatelů mimo dominikánský řád je o. Jaroslav Durych, pak přišli další čeští spisovatelé – Josef Krlín, Zdeněk Kalista, Jakub Deml, Jan Čep, Albert Vyskočil, ale i věrný a pravidelně píšící o. Dominik Pecka nebo mladý, nadějný katecheta o. František Tomášek. Samozřejmě nelze zapomenout na celou řadu přispěvatelů zahraničních (mj. Reginalda Garrigou-Lagrangeho OP).

Již v lednu 1927 se redaktorům dostalo vyznamenání z nejvyšších: pochvalného dopisu od vatikánského státního sekretáře kard. Gasparriho, zasláného na podnět samého sv. otce Pia XI.⁸ Od roku 1928 pak začínají vycházet i knižní tituly v *Dominikánské edici Krystal* (co do titulů o svátostech viz kapitolu 3.). Dlouho na sebe nenechala čekat ani chvála magistra řádu o. Martina Gilleta OP.

Že časopis vskutku plnil svůj účel prohloubit duchovní život především laiků, ukazuje mimo jiné následující drobný článkuček S. Braita⁹: „Ptáte se, zda je tolik učitelek odběratelkami našeho časopisu, že si zasloužily zvláštní článek. Ano, je vás poměrně nejvíce, dokonce více než duchovních!“

Prozíravé, ba téměř prorocké bylo i toto Braitovo rozhodnutí: „...přesvědčen o velikosti a síle křesťanství, viděl jasně, že rekatolizaci českého prostředí nelze provádět prostředky politickými, a proto od samého začátku své činnosti razil českému katolicismu cestu nepolitickou.“¹⁰ Zdá se, že tento moudrý krok přenesl časopis *Na hlubinu* i přes propast nacistické okupace.¹¹

„A nebyla to jenom revue *Na hlubinu*, ale celý ten duchovní kvas kolem ní: revue *Výhledy* (pro ‚časové otázky‘ – pozn. aut.), *Vítězové* (řada životopisů světců a významných osobností církve redigovaná o. Prokopem Švachem OP, došla velkého ohlasu – pozn. aut.), *Filosofická revue*, více než sto knižních titulů (v *Dominikánské edici Krystal* – pozn. aut.), přednášky (mj. účast na emauzských *Liturgických týdnech* či *Akademických týdnech* Metoděje Habáně – pozn. aut.) a kursy pro studenty,¹² učitele, dělníky, kněze, mládež.“¹³ Připomeňme ještě pravidelné předválečné hlubinářské exercicie.

⁷ KAŠIČKA, s. 16.

⁸ *Na hlubinu* 4 (1927) 193.

⁹ „Učitelka“, *Na hlubinu* 4 (1927) 238, v oddíle *Hovorna*.

¹⁰ KAŠIČKA, s. 7.

¹¹ Viz též BRAITO Silvestr OP: „Časovost ‚Hlubiny‘“ v 2. čísle roč. VII (1932) na 3. str. obálky v oddíle *Hovorna*: „Nemůžeme respektovati efemerních zjevů, abychom se vším se vyrovnávali... Naše myšlenky chtějí vést k věčnosti a proto se nemůžeme zabývat všemi časovostmi.“

¹² „Příkladem nám může být kurz fr. Metoděje Habáně a fr. Silvestra Braitu na filosofické fakultě v Olomouci v akademickém roce 1930-31, kterému byla přidělena aula fakulty. Jinam se studenti nevešli.“ ČERNUŠÁK Tomáš, PROKOP Augustin, NĚMEC Damián: *Historie dominikánů v českých zemích*, Praha: Krystal OP, 2001, s. 132. Čerpáno ze statí Damiána Němce.

Ohlas na celé hnutí „rozvoje myšlenky prohloubení duchovního života jako záruky a podkladu pro rozmach katolicismu“ je tak velký, že již nejen po vzoru *La vie spirituelle*, ale i podle vzoru samotné *Na hlubinu* vycházejí v zahraniční další, podobně orientované časopisy.¹⁴ Nicméně v roce 1931 Silvestr Braitto skromně podotýká: „Nehodlám Hlubinu vésti do své smrti. Snad do tří let již ustoupím nástupci, jehož mám již vyhlédnutého.“¹⁵ K ničemu takovému však nedošlo.

V květnu 1930 má *Na hlubinu* 4000 předplatitelů¹⁶ a v lednu 1934 již 5000. Stranou nezůstávají ani předplatitelé ze Slovenska. Nicméně redaktoři mají cíle vyšší: „Sešla se velká řada adres a byla nám získána řada nových odběratel. ... To všechno jest ještě málo. Co jest našich pět tisíc odběratel proti záplavě morového tisku?“¹⁷ Každý ročník má poněkud pozměněnou grafickou úpravu (ustálila se až ve 30. letech) a výtvarně zdařilé obálky pro jednotlivé ročníky vytvářejí známí čeští umělci. *Na hlubinu* čtou a pochvalně se o ní vyjadřují i naši misionáři v Africe.¹⁸ Setrvale laický ráz čtenářstva potvrzuje mj. kratičký článek z ročníku 1933: „...kněží tvoří jenom čtvrtinu našich odběratelů, ... většinou jsou odběratelé laici“.¹⁹

V roce 1935 Silvestr Braitto píše jako další program pro své čtenáře: „Naši čtenáři a horlitélé mohou si shrnouti směrnice své práce do budoucnosti o obrození náboženské u nás v tyto body: prohlubovati u sebe i u druhých náboženské vzdělání a především co nejvroucnější náboženský život. Státi se apoštoly exercičního hnutí, ať pořádá exercicie kdokoliv. Za druhé býti apoštoly ve svém okolí, ve svém povolání skutečné katolicity. Za třetí šířiti všude lásku a porozumění pro liturgickou modlitbu.“²⁰

„Ediční činnost, lokalizovaná v Olomouci, si ale žádala mnoho sil a prostředků a stávala se příliš finančně náročnou. V průběhu třicátých let byl proto jmenován ekonomickým převorem ... fr. Reginald Dacík. Ten se stal svou pečlivostí, systematičností a ekonomickou prozíravostí vynikajícím doplňkem Silvestra Braita chrlícího nápady, ale zcela postrádajícího ekonomické myšlení.“ Přesto se: „Krystal ... nikdy nestal finančním přínosem pro provincii, vždy byl především apoštolským dílem a službou provincii.“²¹

Ročník 1937 je nejspíš vrcholem celého snažení *Na hlubinu*. Je po všech stránkách nejpestřejší a naposledy – a jakoby i nejsilněji – v něm beze zbytku vane svobodný duch

¹³ KAŠIČKA, s. 4.

¹⁴ Viz „Naše hnutí“, *Na hlubinu* 3 (1930) 3. str. obálky.

¹⁵ *Na hlubinu* 10 (1931) 3. str. ob.

¹⁶ „Sjezd“, *Na hlubinu* 5 (1930) 3. str. ob.

¹⁷ „Díky“, *Na hlubinu* 1 (1934) 2. str. ob.

¹⁸ „Čím jest Hlubina našim misionářům“, *Na hlubinu* 4 (1933) 4. str. ob.

¹⁹ „M. Štechové ze slovenské ‚Kultury‘ č. 1“, *Na hlubinu* 2 (1933) 3. a 4. str. ob.

²⁰ „Výsledky našeho zasedání“, *Na hlubinu* 7 (1935) 3. str. ob.

²¹ NĚMEC, s. 132.

meziválečné Československé republiky, kdy se lze volně a třeba i kriticky vyjadřovat k různým stránkám života společnosti, pokud redaktoři uznají, že to duchovní prospěch jejich čtenářů vyžaduje. Obrovskému rozmachu časopisu v této době nepochybně, vedle jeho vlastních kvalit, napomohl i „obecný sklon ke spiritualitě, v jehož znamení docházelo u nás v druhé půli let třicátých k mocné renesanci katolicismu a vůbec náboženského života...“²²

Na ročník následující už padá stín tehdejších politických událostí²³ (ty se v praktické rovině projeví koncem roku a samozřejmě pak i v dalších letech též omezenými dodávkami knih z ciziny, s výjimkou knih německých) a morálního marasmu, v němž se česká společnost ocitla. Další ročníky jsou pak ještě užším přivnutím k niterným tématům, jak čtenář ostatně sám na příštích stránkách uvidí. Jako by se tímto ročníkem uzavíralo jedno období v životě revue *Na hlubinu*, která už nikdy nebude taková jako dřív.

Dozvukem tohoto rozmachu je ještě počín z prosince 1938, kdy redaktoři jednu z pravidelných rubrik revue *Na hlubinu*, a sice „*Výhledy*“, začali vydávat jako samostatný časopis. Bohužel neměl dlouhého trvání, byl zakázán již během války, aby už nikdy nebyl obnoven.

²² KALISTA Zdeněk: *Po proudu života 2*, Brno: Atlantis, 1996, s. 185.

²³ „Nový režim [druhé republiky] se pokoušel alespoň navenek zachovat zdání demokratického zřízení, v jeho nitru ale probíhala zjevná totalitarizace politického, hospodářského a kulturního života. Tisková svoboda slova byla částečně omezena zavedením cenzury.“ NÁCAROVÁ Gabriela: Zdeněk Kalista a Kulturní publicistika druhé republiky, in: *Zdeněk Kalista a kulturní historie*, Semily 2000, s. 180.

1.2 Válečná a poválečná léta

Co do poměrů během války, Silvestr Braitó v prvním poválečném čísle děkuje všem čtenářům, kteří časopisu *Na hlubinu* zachovali věrnost, děkuje „tu hodně našim statečným censorům olomouckým, hlavně dr. Turkovi a p. Utíkalovi, kteří měli pro nás velké nepřijemnosti, že nám propouštěli věci, nad kterými všichni žasli. Poslední byl udán gestapu a s námi vyšetřován...“²⁴ (pro úplnost je zapotřebí připomenout nezastupitelnou úlohu olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana, bez jehož pochopení a zastání by možná revue *Na hlubinu* zašla na nejednu nesnáz, a to nejen v době válečné), ale také připomíná: „*Našim studentům*. Byli to dominikáni a byla to Hlubina, kteří vám sloužili po dobu války. Na to nezapomenete. Zatím, co druzí jen dělali potíže anebo utekli od věci, byli to dominikáni, kteří vás shromažďovali v Praze, Olomouci i Brně, kteří pro vás pořádali cykly, přednášky, exercicie, kursy i v dobách přísných zákazů shromažďování. Byli to dominikáni, kteří vám vydávali ilegální tiskoviny Slovíčko, Militii, pozdravy z domova a podobně. Nezapomeňte na to laskavě. Jsme vám ochotni dále posílati Hlubinu gratis pro jednotlivce i skupiny, když je toho třeba. Ostatním dáváme slevu jako dříve.“²⁵

Prosí však rovněž všechny čtenáře, aby „sdělili jména našich odběratelů, kteří za války položili životy za vlast. Uveřejňujeme hned jména těch, které jsme znali sami...“ A vzpomíná Alfréda Fuchse (rovněž přispěvatele), Patrika Kuželu OP²⁶ a mnoho dalších.²⁷

„Po roce 1945 zásluhou Braitovou měla Olomouc klíčovou posici v českém katolicismu a dominikánský klášter v české inteligenci.“²⁸ Jen pro pořádek připomeňme, že k dalším významným střediskům prvorepublikové katolické publikační činnosti patřilo redemptoristické Obořiště u Příbrami (s redaktory *Na hlubinu* úzce spolupracovalo, viz mnohé články Konst. Miklíka CSsR v časopise *Na hlubinu*) a florianovská Nová Říše.

Avšak již 15. prosince 1947 „psal fr. Metoděj Habáň magistrovi řádu, že začíná být citelný útlak, zvláště v publikační činnosti. Brzy snad bude třeba sáhnout i k mimořádným opatřením“.²⁹ Silvestr Braitó pak „předvídal hned po únoru 1948 vznik policejního režimu. Proto se rychle snažil vydat tiskem vše, co bylo připraveno.“³⁰

²⁴ „Naši censoři olomoučtí“, *Na hlubinu* 8 (1944–1945) 3. str. ob.

²⁵ *Na hlubinu* 8 (1944–1945), 4. str. ob.

²⁶ O Patriku Kuželovi viz: VESELÝ Jiří Maria OP: *To není sen*, Rosice u Brna [b. n.] 1999; idem, *Bez hraček*, Rosice u Brna [b. n.] 2000.

²⁷ „Svaté pole“, *Na hlubinu* 8 (1944–1945), 3. str. ob.

²⁸ KAŠIČKA, s. 7.

²⁹ NĚMEC, s. 167.

³⁰ NĚMEC, s. 173.

Co nedokázal zničit ani nacista, zničil „spolehlivě“ komunist: k 1. 1. 1949 přestala revue *Na hlubinu* vycházet. Zákaz přišel tak narychlo, že ani nebylo možno informovat čtenáře.³¹ Zákaz nepostihl jen časopis *Na hlubinu*: „V českých zemích bylo vydávání katolických časopisů zastaveno k 1. prosinci 1948.“³² Od 1. ledna 1949 byla též likvidována *Dominikánská edice Krystal*.³³

1.3 Pokračovatelé

Již během období komunistické totality (1948–1989) lze v zahraničí zaznamenat snahu navázat na slavné působení revue *Na hlubinu*. Když však listujeme jednotlivými čísly stejnojmenného časopisu vydávaného v 70. a 80. letech v Kolíně nad Rýnem, nemůžeme si být tak úplně jisti, zda jde o snahu pokračovat právě v díle časopisu *Na hlubinu*, či spíše *Filosofické revue* nebo *Akordu*. Časopis se totiž z velké části věnoval odborným filosofickým, tomistickým tématům.

V žádném případě nesmíme zapomenout na působení redaktorů během jejich dlouhodobého věznění, byť bylo omezeno jen na nejbližší vězeňskou společnost. Tak nám Dominik Pecka zachoval rozsáhlou plastickou vzpomínku na Silvestra Braita (postava kněze Maria) ve své knize *Z deníku marnosti*,³⁴ o řadě jiných osobností se pak dočítáme v mnoha „muklovských“ vzpomínkách vydaných pro roce 1990³⁵ (z okruhu kolem časopisu *Na hlubinu* byl vězněn ještě Reginald Dacík a Metoděj Habáň). Redaktoři *Na hlubinu* ve stejném duchu působili, byť notně omezeně, i po svém propuštění, jak o tom svědčí jejich životopisy (ve 4. kapitole této práce).

K dominikánským pokračovatelům snah ztělesňovaných časopisem *Na hlubinu* po návratu normálních politických poměrů po roce 1989 patří revue *Salve*, především však pokračovatel, který se jak hlásil, tak také do značné míry dostál odkazu revue *Na hlubinu* – dominikánský měsíčník *Amen* s podtitulem *časopis pro vzdělávání ve víře*, který v letech 1997–2002 vydávalo obnovené nakladatelství *Krystal OP*.

Od té doby zeje v české teologické produkci po periodiku typu *Na hlubinu* čím dál tím naléhavější a větší mezera. Přímou se vnucuje otázka, zda byl časopis *Na hlubinu* opravdu jen dílem jedné, dozajista talentované dominikánské generace, nebo jestli její

³¹ KAŠIČKA, s. 22.

³² NĚMEC, s. 174.

³³ KAŠIČKA, s. 22.

³⁴ Brno 1993.

³⁵ Např. VAŠKO Václav: *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce I., II.*, Praha: Kalich, 1990; ONDOK Josef Petr: *Muklovský Vatikán*, Brno: Atlantis, 1998.

prapor bude někdo ochoten a hlavně schopen nést i nadále. Dějiny revue *Na hlubinu* svědčí o tom, že dominikánský řád dává takovýmto myšlenkám prostor a rámec, ten však musí být naplněn aktivními a talentovanými jedinci.

2. Tematické rozdělení příspěvků o svátostech

Svátosti jsou jedním z hlavních témat revue *Na hlubinu*. Příspěvky o nich se objevují prakticky ve všech ročnících časopisu od počátku až po samotný nucený konec jeho vydávání. Počet příspěvků na toto téma neustále vzrůstá, lepší se též jejich kvalita a zvětšuje rozsah. Příspěvky se mění v několikadílné, podrobné cykly, jimž především se budeme věnovat, neboť je v nich o většině svátostí pojednáno jak nejkomplexněji, tak nejobecněji. Drobnější články se převážně věnují dílčím otázkám pastoračního charakteru, o to lépe však ilustrují dobové problémy a aktuální témata.

Z mnoha cyklů i samostatných článků je zřejmé, že k přijímání svátostí, zvláště pak eucharistie – neboť ta je svátostí nejčastěji přijímanou – dochází více či méně mechanicky, povrchně, ne dost uvědoměle. Jedním z cílů redaktorů i příspěvateľů časopisu bylo tento trend zvrátit, přimět věřící k hlubokému prožívání spojení s Kristem právě ve svátostech.

K této vlně snah jistě přispělo i dobové liturgické hnutí, které posléze našlo své vyjádření v encyklice Pia XII. *Mediator Dei* z roku 1947 a které kladlo důraz na větší zapojení laiků do účasti na mši svaté. „Aktivní účast na mši svaté“ nebyla chápána tolik ve smyslu zapojování se do liturgických úkonů, jako spíše ve smyslu hlubšího pochopení podstaty liturgického dění, pravidelné účasti na mši svaté a užívání jejích plodů. Věřící mají chápat, co se u oltáře děje, aby svátostného Krista přijímali tak, jak přijat být má: ke spáse vlastní i k budování Těla Kristova. Můžeme říci, že úsilí o takovéto chápání eucharistie laiky je jedním z určujících prvků celého snažení *Na hlubinu*.

Jak jsme již uvedli, přijímání Těla Kristova má nejen osobní, ale i eklesiální rozměr. Na ten jednotliví autoři upozorňují rovněž velmi často; svátostmi je církev budována v jedno Tělo Kristovo. A byť nevysloveně, tak v mnoha člancích (např. ve stati M. Amiableho *OP Jak užítí přijímání pro druhé?*³⁶) tušíme, že církev je zde již chápána jako „všeobecná svátost spásy“,³⁷ že: „Církev je totiž v Kristu jakoby svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem...“³⁸ Rovněž v článku *Jak možno za někoho dokonale přijímatí*³⁹ se M. Amiable důkladně vrací k tématu načatému už E. Soukupem v č. 3/1928, a to v článku *Obětovati sv. přijímání*. Amiable varuje před nadužíváním této „křesťanské zdvořilosti“ („asi jako pozdravujeme ‚dobrý den‘“; s. 232). Díky dvěma

³⁶ *Na hlubinu* 1930.

³⁷ DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (ze dne 21. listopadu 1964), in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, čl. 48.

³⁸ *LG* 1.

³⁹ *Na hlubinu* 1930.

drobným Amiabileho článkům tak před námi vystupuje jeden z rysů dobové církve a jeden z nešvarů, se kterými autoři revue *Na hlubinu* snaží bojovat.⁴⁰

Na uvedeném příkladu můžeme názorně demonstrovat, jak dnešního čtenáře podobného dobového periodika až překvapí, s jakým časovým předstihem nalézáme nitky, které vedou k závěrům II. vatikánského koncilu s jeho koncepcí církve jako lidu Božího a Těla Kristova, a jak z této perspektivy nauka tohoto koncilu vlastně nepřináší nic převratného, jen logický důsledek předchozího vývoje a shrnutí úsilí mnoha předchozích desetiletí a jedinců, mezi nimiž byli též redaktoři revue *Na hlubinu*.

Prvotním účelem všeho, co bylo v časopise *Na hlubinu* publikováno, však bylo prohloubení duchovního života. To byl hlavní cíl tvůrců revue. Že šlo především o prohlubování duchovního života laiků, je zřejmé jak z celkového charakteru uveřejňovaných článků, tak přímo z vyjádření redaktorů.⁴¹ Nutno poznamenat, že myšlenka prohlubování duchovního života laiků, která se nám dnes zdá tak samozřejmá, byla v té době značně progresivní. Redaktory a přispěvatele revue *Na hlubinu* tak můžeme oprávněně považovat za průkopníky moderních trendů v naší církvi.

2.1 O svátostech obecně

V jednotlivých ročnících revue *Na hlubinu* nalezneme nejen články věnované jednotlivým svátostem, ale i svátostem z obecného hlediska.

Na prvním místě jsou to úvodní články k velkým cyklům o svátostech. V 2. čísle ročníku 1929 mluví obecně o svátostech Tomáš Dittl v úvodu k cyklu *Liturgie svátostí*. Jeho přístup k tématu je komplexní, zabývá se jak teologickými východisky, tak historií a současnou podobou liturgie svátostí. V úvodu pečlivě rozlišuje podstatu svátostí (účinnou milost, která pochází z Kristova probodeného boku, je neměnná a nezávislá na vnějších úkonech a Kristus ji může udělovat i bez prostřednictví svátostí), podstatnou liturgickou formu (která je nositelkou milosti, byla ustanovena Kristem, případně jeho učedníky, a jako taková je neměnná) a nepodstatné obřady, které se mohou v průběhu času měnit. Takové zásadní proměny se dočkala liturgie většiny svátostí po II. vatikánském koncilu, a tak přímo na Dittlově pojednání o svátostech ve srovnání s dnešní podobou obřadů můžeme živě sledovat a rozlišovat ony podstatné a nepodstatné části.

⁴⁰ Amiabileho věroučné příspěvky s pastoračním dopadem jsou zajímavé rovněž vysokou kvalitou zpracování, jasností autorova myšlení a neotřelostí přinášených argumentů. Škoda, že se autora nepodařilo získat pro širší spolupráci s revue *Na hlubinu*. Jeho styl myšlení i práce naprosto odpovídají proklamovaným cílům časopisu.

⁴¹ Srv. např. úvodní příspěvek s názvem „Na hlubinu...“, *Na hlubinu* 1 (1926) 1–2.

Velký cyklus na téma svátostí se pak opakuje v ročníku 1940, 1941. Tentokrát se *Liturgii svátostí* věnuje Antonín Čala OP.⁴² Z poněkud jiného úhlu pohledu pojednává totožné téma jako Tomáš Dittl. Drží se stejné struktury do té míry, že v ročnících 1942–1943 pak stejně jako Dittl naváže pokračováním o svátostinách. Domnívám se, že shodný přístup byl určen především „časovým“ charakterem časopisu, revue *Na hlubinu* nebyla uzavřeným a uceleným teologickým pojednáním sepsaným v jednu chvíli, ale dynamickým nástrojem, přizpůsobujícím se požadavkům doby, jemuž se proměňuje, dorůstá nová čtenářská základna, které je potřeba věnovat stejnou péči od základů jako předchozí generaci.⁴³ V úvodu ke svému cyklu se Čala zaobírá důvody, pro které Bůh používá viditelných znamení k udělení své neviditelné milosti, která je přece na těchto znameních nezávislá. Odhaluje v přirozenosti člověka potřebu tělesného kontaktování skutečnosti, byť by to byla skutečnost neviditelná. Tvůrce lidské přirozenosti pak tuto potřebu respektuje a naplňuje ustanovením svátostí jakožto „viditelných znamení neviditelné Boží milosti“.

Toto opětovné pojednávání některých témat v obou cyklech s odstupem zhruba desítky let nám sice dává jedinečnou možnost porovnat posun chápání daných otázek ve své době, ale ve skutečnosti jde spíše o posuny (dozajista i díky celkem malému časovému odstupu) hledisek a důrazů toho kterého autora, než o odraz dobových diskuzí. Dittlův cyklus je psán více z hlediska teologicko-duchovního. Objasňuje, jak se ve svátostech a přímo v jejich liturgickém slavení realizuje Kristovo spásné působení na nás, jak působí na duši křesťana. Cyklus Čalův je věcnější, převažuje hledisko historicko-liturgické: dozvídáme se, jaký je původ jednotlivých svátostí, jaká je jejich liturgie, jak se vyvíjela a jaká je její podoba v době, kdy o ní autor píše.

Čalovu cyklu předchází v témže ročníku zajímavé pojednání na pomezí sakramentologie a spirituální teologie (dle dnešního názvosloví) *Svátosti v duchovním životě*,⁴⁴ kde autor píše především o jejich účinnosti v duši křesťana. V členění témat se odráží klasická manuálová struktura, která je zde k dobru věci – nedovolí zaměření článku upadnout do duchovního vypravěčství, ale věcně se drží teologických kategorií, ačkoliv ne vždy se k nim terminologicky hlásí. Tak se dozvídáme, jaký je rozdíl mezi posvěcující a specifickou svátostnou milostí, co je to trvalý charakter, že svátosti působí milost *ex opere operato*, nezávisle na součinnosti toho, kdo je přijímá, i na dispozicích udělovatele. Závěrečné, ale velice důležité odstavce nesou nadpis „Svátosti nám udělují milost v takové

⁴² *Na hlubinu* 1940, 1941.

⁴³ „Zavedem příštího roku články o duchovním životě také pro začátečníky, protože ... se naše čtenářská obec časem vyměnila a máme mnoho nových, kterým stále jdoucí pokračování v duchovní nauce působí potíže.“ *Na hlubinu* 9 (1937) 2. a 3. str. ob.

míře, jak jsme připraveni“. Uvedený článek je dalším příkladem zdařilých snah revue *Na hlubinu* zpopularizovat teologickou nauku, která byla ve své tehdejší novoscholastické podobě většinou laikům nepřístupná a nesrozumitelná. I dnes poskytne čtenáři spolehlivou, přehlednou a rychlou orientaci v ne zcela snadné oblasti působení svátostí.

Apologii svátostí jakožto viditelných smyslových jevů nacházíme v příspěvku P. de Faulconniera OP *Soulad svátostí*.⁴⁵ Nejde o soulad jednotlivých svátostí mezi sebou, jak by se mohlo zdát, ale o soulad s Božím působením a s lidskou přirozeností. Faulconnier v duchu nauky sv. Tomáše vysvětluje, že člověku tento způsob nejlépe odpovídá a Bohu není cizí – vždyť pramenem svátostí jakožto viditelných znamení je samotný Kristus, jeho vtělení.

Proti nesprávnému chápání svátostí jako jakéhosi obřadnictví se staví např. F. V. Hérís v článku *O svátostech*.⁴⁶ Vychází z podobné námitky jako výše zmíněný článek, řeší ji však mnohem více polemicky (vymezuje se především vůči protestantům), s důrazem na budování živého organismu, pravé církve – Těla Kristova, v němž proudí Boží život. A tak ani obřady mše sv. nejsou prázdným obřadnictvím, ale pravou obětí, již podává Bohu Otcí toto Tělo.

Nevhodné, individualistické přijímání svátostí bez zřetele k celému Tělu Kristovu pak kritizuje rovněž Silvestr Braitto v článku *Svátosti společenství našeho*.⁴⁷

Dva naposledy uvedené příspěvky jsou mimo jiné dokladem zápasu s dvěma bolestmi, které v meziválečné církvi patřily k největším (jak vyplývá z celého kontextu revue *Na hlubinu*): nesprávnému chápání svátostí co do jejich podstaty (nejsou prostředkem magickým, ale zprostředkovávajícím nám milost Boží) a co do jejich funkce (neslouží jen k posvěcení našemu, ale zároveň celého Těla Kristova).

Jeden z posledních a zároveň nejdojemnějších článků v celém snažení *Na hlubinu* je příspěvek Silvestra Braitto nazvaný *U zdrojů svátostí*.⁴⁸ V něm se nám představuje Panna Maria jako ta, která stojí přímo u Zdroje. Spolupůsobila při utváření Kristova těla: jeho svatá krev, která vytekla z jeho boku, je i její krev. Jeho utrpení je i její utrpení. Maria se nedá odloučit od lidství Krista, které je pramenem svátostí.

K obecnému tématu svátostí patří rovněž samostatné články vyzývající k uvědomělejšímu přijímání svátostí (které mají většinou podobu kratších exhortací) a

⁴⁴ *Na hlubinu* 1940.

⁴⁵ *Na hlubinu* 1930.

⁴⁶ *Na hlubinu* 1927.

⁴⁷ *Na hlubinu* 1943.

⁴⁸ *Na hlubinu* 1948.

krátké úvody (případně závěry) článků nebo celých cyklů pojednávajících o jednotlivých svátostech, o nichž bude řeč níže.

Svátostem se věnuje i nejedna – často zahraniční – kniha, kterou redaktoři doporučují v pravidelné literární rubrice *Žeň* (v prvních dvou ročnících *Literatura*). Po roce 1938 však nastává značný úbytek recenzovaných knih z jiné než německé jazykové oblasti. Za války a po válce pak vychází i méně knih českých.

2.2 Svátost křtu

O této svátosti se v časopise *Na hlubinu* dočítáme poměrně málo. (Počet článků o jiných svátostech nežli o eucharistii je o poznání nižší.) V příspěvcích rozeznáváme výkladovou linii apologetickou (ustanovení svátosti), historickou (vývoj obřadu), liturgickou, teologickou a okrajově i pastorační.

K nejpodrobnějším příspěvkům na téma křtu patří ty, které se nacházejí v rámci obou cyklů o liturgii svátostí, v Dittlově⁴⁹ a Čalově.⁵⁰ V Dittlově cyklu *Liturgie svátostí* je křest pojednán výhradně z hlediska liturgie, s historickými a duchovně-výkladovými poznámkami. V Čalově cyklu o liturgii svátostí najdeme na stejné téma příspěvek *Liturgie křesťanského znovuzrození*. Zde čteme nejprve krátký úvod věnovaný důležitosti křtu pro náš křesťanský život a historickému vývoji této svátosti od apoštolských dob: nejprve byl křest udělován jen dospělým, pak i dětem, později téměř výhradně dětem. Tato změna se nutně promítla i do současné liturgie svátosti křtu (míní se samozřejmě křestní liturgie před liturgickou reformou), která v sobě ve zkrácené formě obsahuje i stupně katechumenátu, proto Čala věnuje značný prostor popisu a výkladu katechumenátu. Mluví o něm však v minulém čase, je tedy zřejmé, že ve 40. letech stále ještě nebyl křest dospělých běžnou záležitostí a katechumenát byl mrtvou historickou skutečností. Poté již následuje samotný podrobný popis křestního obřadu dětí s mnoha historickými odbočkami a vysvětlivkami.

Teologickému rozměru svátosti křtu se pak věnuje *Následování Krista skrze křest* od Konstantina Miklíka CSsR,⁵¹ jehož fundovaný obšírný výklad však poněkud rozředuje jeho polemičtá rétorika. Je zřejmé, že autor je spíše řečníkem než spisovatelem. Nejprve promlouvá o nutnosti křtu ke spáse (jako připodobnění Kristu), o jeho účincích (duchovní znovuzrození), dále o podmínkách jeho platného udílení a o závazcích, které pro nás z něj vyplývají (zvláště o následování Krista a stálém obrácení). I zde se setkáváme s tématem

⁴⁹ *Na hlubinu* 1929.

⁵⁰ *Na hlubinu* 1940.

⁵¹ *Na hlubinu* 1938.

katechumenátu jakožto instituce minulé, ale obsahující nepostradatelné prvky pro vstup do křesťanského života. Přestože se jedná o teologické pojednání, jeho vyznění patří spíše do sféry duchovní.

Pastorační charakter má rozsáhlý, spíše populární cyklus Karla Bureše *Rodiče a náboženská výchova dětí*,⁵² sepsaný a uveřejňovaný na základě žádostí čtenářů. Autor připomíná rodičům závazky vyplývající z toho, že nechali své dítě pokřtít. Opět se tu zdůrazňuje katechumenát, který ve starověké církvi předcházal křtu a v němž čerpal budoucí křesťan nauku, oživenou později přijetím samotné svátosti. Nyní je situace taková, že k následnému poučení a výchově dítěte ke křesťanství se zavazuje kmotr a rodiče dítěte.

Za zmínku stojí také drobný příspěvek Silvestra Braitu *Mystika svatého křtu*.⁵³ Braitu se pozastavuje nad nepoměrem mezi tím, co se ve křtu odehrává (ponoření, smrt, oběť z lásky se závazkem přinášet tuto oběť stále), a tím, jak je účastníky vnímán – jako prázdný obřad. Vybízí především udělovatele svátosti k tomu, aby věřícím vysvětlovali, co se při křtu děje a k čemu křtěnce, jeho rodiče a kmotry zavazuje.

V témže ročníku (1943) nalézáme též Braitův příspěvek *Přivtělení ke Kristu* v rámci cyklu *Kurs pro začátečníky*. Věnuje se křtu jen okrajově, opět z hlediska závazků, které na sebe pokřtěný člověk vzal a které se pro něj stávají východiskem obrácení.

Způsob, jakým autoři *Na hlubinu* pojednávají o svátosti křtu, napovídá, že obřad křtu je natolik složitý, že není věřícím běžně srozumitelný. Jeho symbolika v předkoncilní liturgii je velmi bohatá a naplněná významem, především symboly převzatými z obřadů katechumenátu. Autoři se nikde nevyšlovují ve prospěch zjednodušení křestní liturgie, tato tendence zřejmě ještě nebyla v té době zralá. Jasně ale vysvětluje potřeba obnoveného katechumenátu při křtu dospělých.

2.3 Svátost biřmování

Autoři jí věnují poměrně velkou pozornost.

Ponejprv se s ní setkáme v Dittlově velkém cyklu *Liturgie svátostí*⁵⁴ v ročníku 1929. Autor se zmiňuje o jednotě iniciačních svátostí ve starověké církvi, ale dodává, že už v Novém zákoně je jasně patrný rozdíl mezi účinky křtu a darem Ducha svatého. Podstatná forma svátosti je sice v článku ohlášena, nakonec však k ní autor zaujímá vágní stanovisko:

⁵² *Na hlubinu* 1948.

⁵³ *Na hlubinu* 1943.

⁵⁴ *Na hlubinu* 1929.

mluví o mazání křížem, vkládání rukou a znamení kříže na čele „s několika přesnými a výraznými slovy“. Liturgii biřmování věnuje autor mnohem méně místa než v případě křtu, což je dáno samotnou její úsporností. Celý článek vyznívá poněkud povrchně ve srovnání s předchozími díly cyklu, jako by si autor nebyl sám jist podstatou této svátosti.

Naopak Čalův příspěvek na téma biřmování ve velkém cyklu věnovaném *Liturgii svátosti*⁵⁵ se vyznačuje přesným rozlišením nejasností, které tuto svátost od počátku provázejí. Nejprve hledá její počátky ve Skutcích apoštolů. Pak se zabývá rozdíly v pojetí západní a východní církve, co se týká svátostné formy (zda je to pomazání křížem, nebo vzkládání rukou), pravidelného udělovatele (biskup, nebo kněz), doby (hned po křtu, nebo až v době užívání rozumu). Obřad biřmování je popsán velmi podrobně, s duchovním výkladem. Stejně jako v Dittlově cyklu zde chybí hlubší teologický vhled do účinků této svátosti a jejich rozlišení od účinků křtu.

Jedním z důvodů zájmu o svátost biřmování nejspíš je, že byla chápána rovněž jako svátost Katolické akce. Takto je pojata např. v článku Silvestra Braita *Vrůstání do mystického těla Kristova*.⁵⁶ Jde o důrazné vybidnutí k přijetí závazků vyplývajících ze křtu a biřmování. Podobně je koncipován článek Konstantina Miklíka *Svátost katolické akce*,⁵⁷ vždyť „schopnost šířit zbožnost mezi jinými lidmi nám dává teprve svátost biřmování“ (str. 206), a Katolická akce je především uplatňováním zbožnosti v lidské společnosti. Článek tak sleduje především eklesiální, a zvláště misijní rozměr této svátosti. Uvedený přístup rovněž mnoho napovídá o podobě církve v meziválečném období, která jako by se znovu rozpomínala na svátost biřmování, na její místo a význam v životě křesťana.

V podobném duchu se nese celý cyklus Konstantina Miklíka o biřmování,⁵⁸ byť samozřejmě přináší mnohem více poučení, a zvláště teologickou hloubku. V jeho prvním díle *Svátost vyznavačství* zkoumá autor původ svátosti u samotného Krista a dospívá k závěru, že biřmování je svátost poslání, vyznavačství. V pokračování nazvaném *Styl a tajemství biřmování* autor pojednává o samotném názvu této svátosti, o její existenci a podstatě, o přijímání a udělování a o účincích. Konečně se také explicitně dočteme, jaký je rozdíl mezi specifickou svátostnou milostí křtu a biřmování: „Kdežto křest uděluje trpnou schopnost k přijímání všech ostatních svátostí, uděluje biřmovací charakter schopnost činnou: činí z obyčejných občanů království Božího ... vojíny Kristovy, kteří se liší tak velice od pouhých pokřtěných jako se liší voják od dítěte“ (s. 351). V závěrečné části *Liturgický výraz učení o biřmování* autor podrobně rozebírá liturgii udělování této

⁵⁵ *Na hlubinu* 1940.

⁵⁶ *Na hlubinu* 1937.

⁵⁷ *Na hlubinu* 1941.

⁵⁸ *Na hlubinu* 1939.

svátosti. Celkové vyznění příspěvku je však opět orientováno tak, aby si čtenář uvědomil „závaznosti a důsledky, vyplývající z obřadu svěcení křížma pro každého, kdo přijal svátost třetí božské osoby.“ (s. 605)

Miklčíkův cyklus je populární, ale velmi fundovaný. Stejně jako ve výše zmíněném článku o křtu poněkud překáží polemický styl (proti „bludařům“ a „sektám“) a téměř barokní květnatost projevu, nezapře se duch redemptoristických lidových misí.

V Braitově kratším příspěvku *Svátost duchovní dospělosti*,⁵⁹ leží autorovi na srdci „plošné“ udělování svátosti biřmování v příliš nízkém věku a s tím související nedostatečné pochopení jejího významu: „Nebylo by snad lepší udělit tuto svátost několika, ale vybraným a připraveným speciální výukou, která by mohla být o to důkladnější, čím by biřmovanci byli dospělejší a proto chápavější?“ (s. 633) Navrhuje rovněž obřad obnovení svátosti biřmování, stejně jako si připomínáme křestní sliby. Drobný článek vzbudil mnohé reakce, jak kladné přímo od čtenářů *Na hlubinu*,⁶⁰ tak i méně nadšenou reakci královéhradeckého biskupa Píchy, který namítal, že článek je v rozporu s učením církve, která stanovila vhodný věk k přijetí svátosti biřmování kolem 7. roku. Olomoucký biskup Prečan, v jehož biskupské jurisdikci se vydavatelé *Na hlubinu* nacházeli, však spor za přispění S. Braitu, který na svém stanovisku trval, obratně urovnal.⁶¹ Braitu nicméně stejně musel celou věc v časopise *Na hlubinu* přece jen jaksi dovysvětlit.⁶² Uvedený příklad dokazuje za všechny ostatní, pod jakým drobnohledem se práce redaktorů neustále nacházela.

Svátost biřmování sama o sobě nese mnoho otázek, zvláště zde můžeme chápat i jakési zrcadlo odrážející dobové zápasy o novou, laikům srozumitelnější tvář církve. Vedle tradičních historických a liturgických pojednání, jejichž styl již známe z článků o svátosti křtu, zde najdeme odraz diskusí o samotné podstatě biřmování, zvláště na pozadí odlišného vývoje v západní a východní církvi, a o souvislosti s ostatními iniciačními svátostmi, o níž bude posléze řeč i na Druhém vatikánském koncilu.⁶³

2.4 Svátost eucharistie

⁵⁹ *Na hlubinu* 1943.

⁶⁰ Např. „Život biřmovaného křesťana“, *Na hlubinu* 1 (1944–1945) 60–61.

⁶¹ Viz JONOVÁ Jitka: „Názory na svátost biřmování a sloužení mše sv. čelem k lidu v korespondenci M. Píchy, L. Prečana a S. Braitu“, in: *Studia Theologica* 1 (2008) 56–65.

⁶² „Svátost duchovní dospělosti“, *Na hlubinu* 4 (1944–1945) 2. str. ob.

⁶³ „Obřad biřmování ať se upraví s tím záměrem, aby jasněji vynikla vnitřní souvislost této svátosti s celým zasvěcením do křesťanství.“ DRUHÝ Vatikánský koncil: Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium* (ze dne 4. prosince 1963), in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, čl. 71.

Největší díl práce – co do svátostí – byl odveden na poli eucharistie. Převaha článků o eucharistii je přímo drtivá. Autoři zdůrazňují, že eucharistie je pramenem a vrcholem všeho křesťanského žití a neváhají se pouštět do objasňování i těch nejsubtilnějších aspektů eucharistického tajemství (s ohledem na možnosti čtenáře časopisu *Na hlubinu*). Na cyklech a člancích o této svátosti lze proto nejlépe doložit výkladové přístupy ke svátostem vůbec:

V podstatě se jedná o čtyři linie: přístup **historický**, který čtenáře seznamuje s novozákonním původem eucharistie a jejími následným vývojem a leckdy má rovněž **apologetické** rysy, přístup **teologicko-duchovní**, který čtenáři přibližuje teologii eucharistie, samotnou nauku církve; ten je zdrojem přístupu **duchovně-pastoračního** (můžeme ho také označit za styl kazatelský), jímž autoři čtenářům dopodrobna představují nejrůznější rysy eucharistické úcty a vybízejí k jejímu praktikování. Uvedené přístupy doplňuje přístup **liturgický**, který seznamuje čtenáře s průběhem a významem obřadů mše svaté. Autoři se v celých dějinách revue *Na hlubinu* snaží věřící doslova vyburcovat z pouhé pasivní účasti na liturgii, z jejího nesprávného chápání a prožívání. Jednotlivé přístupy samozřejmě nelze důsledně oddělit, leckdy se překrývají či doplňují, jde tedy spíše o východisko, z něhož se výklad odvíjí.

Výkladu mše svaté se věnuje nejprve Tomáš Dittl ve své *Oběti novozákonní*.⁶⁴ Liturgický výklad je velice fundovaný, ale přitom přehledný a přístupný i méně informovanému čtenáři. Články Tomáše Dittla se věrně drží cíle revue, jak je zformulován v jejím podtitulu: „Časopis pro pěstování a prohloubení duchovního života.“⁶⁵

Historický přístup reprezentuje cyklus H. D. Simonina,⁶⁶ který se zabývá učením Písma, apoštolských a církevních otců (sv. Justina, sv. Athanasia, sv. Cyrila Jeruzalémského a sv. Jana Zlatoústého) o eucharistii. Simonin sice často využívá citací ze zmíněných autorů k rozvíjení vlastních věroučných úvah, víceméně homiletickým způsobem, přesto se jedná o cyklus velmi kvalitní a zajímavý – vysvítá z něj, jak se postupně formovala a zpřesňovala nauka o eucharistii co do podstatné formy svátosti, jejího obětního charakteru a reálné přítomnosti Krista.

Soukupův obsáhlý, fundovaně zpracovaný cyklus *Eucharistie prvních křesťanů*⁶⁷ je rovněž pojatý z historické perspektivy. I dnes zůstává výzvou pro každého křesťana, neboť všichni by měli znát též historický rozměr své víry, rozumět tradici, díky níž se nám až dodnes zachovala nejen samotná podstata svátosti, ale rovněž ne jeden vzácný plod

⁶⁴ *Na hlubinu* 1928.

⁶⁵ *Na hlubinu*, titulní list roč. I (1926), nestránkováno.

⁶⁶ *Na hlubinu* 1931.

⁶⁷ *Na hlubinu* 1935.

dějinného vývoje v Duchu svatém. Tento přístup naši víru rovněž osvěžuje, kypří již poněkud udusanou půdu našich náboženských zvyků, našeho každodenního křesťanského života.⁶⁸

Největším celkem na téma eucharistie je Čalův výklad mše svaté, který se vine nepřetržitě třemi ročníky *Na hlubinu*.⁶⁹ V prvním z nich se věnuje eucharistii z pohledu dogmatického, který směřuje k vyústění v duchovním životě. Mši svatou pojímá prvotně jako oběť, která se stále koná za nás a za mnohé a kterou jsme spolu s Kristem povinni konat celým svým životem i my. Je to oběť klanění a chvály, oběť díky, smíru a prosby. Tuto skutečnost obhajuje na základě Písma proti námitkám protestantů, kteří ve Večeři Páně spatřují pouhou připomínku toho, co se událo na Zelený čtvrtek ve Večeřadle. Nakonec se autor věnuje vývoji eucharistické bohoslužby. V dalších dvou ročnících pak probírá mši svatou krok po kroku, od stupňových modliteb až po modlitby po přijímání. V části *Proměňování* se letmo dotýká učení Tridentského sněmu na téma přepodstatnění a Kristovy svátostné přítomnosti, nepouští se však do podrobnějšího výkladu.

O Miklíkově eucharistickém cyklu,⁷⁰ který je vlastně spojením několika menších cyklů, lze říci totéž jako o jeho výše zmíněných příspěvcích. Že totiž květnatým, až barokním slohem podává velmi střízlivý, věcný a hutný obsah, který patří bezesporu z hlediska obtížnosti k tomu nejodvážnějšímu, co se předkládá čtenářům *Na hlubinu*. Jeho příspěvky se pohybují na pomezí dogmatiky (to je bezpochyby východisko jeho úvah), morálky, duchovního života ve všech jeho stupních (včetně mystického), a liturgiky.

V prvním souboru s názvem *Jakým způsobem pečuje Eucharistie o naše sjednocení s Bohem* Miklík vynikajícím způsobem rozebírá vnitřní účinnost eucharistie. Začíná její výjimečností mezi ostatními svátostmi, vychází od tajemství Nejsvětější Trojice, přechází k tajemství Vtělení, jehož prodloužením je právě svátost těla a krve Páně, vysvětluje, jak se jejím prostřednictvím stáváme účastnými Kristovy obětující se lásky, jak se stáváme jeho údy a tímto kruhovým pohybem vrůstáme zpět do lásky Trojice. Pouští se do nesnadného (pro čtenáře) tématu transsubstanciacce, tentokrát bez polemického či apologetického tónu vůči „bludařům“.

Ve druhé části s názvem *Jaké ctnosti ukazuje Ježíš ve svátosti oltářní* nám velice originálním způsobem přibližuje Kristův způsob existence v eucharistických způsobách. Vychází z pravdy, že je to tentýž Ježíš, který žil svůj pozemský život a v němž byly přítomny všechny myslitelné ctnosti lidské (i andělské) přirozenosti, i když v určitých fázích vývoje jen virtuálně. Stejně tak virtuálně jsou obsaženy i ve svátostném životě

⁶⁸ Za tuto formulaci vděčím o. Gorazdu Cetkovskému O. Carm. (v osobním rozhovoru).

⁶⁹ *Na Hlubinu* 1937, 1938, 1939.

Krista. My je máme jednak následovat, jednak se jim připodobňujeme samotnou mocí svatého přijímání. V prostřední části tohoto tématického souboru Miklík teologicky objasňuje způsob reálné přítomnosti Krista.

Třetí část, která se jmenuje *Jak získati Kristovy ctnosti příkladem a působením Eucharistie*, je v podstatě výkladem mše svaté, ale z hlediska naznačeného již samotným názvem. Miklík objevuje, že jednotlivé mravní ctnosti Krista se nabízejí přímo v jednotlivých částech mše svaté, je ale potřeba o tomto pohledu více rozjímat a hlavně ho prodlužovat za samotné obřady, do běžného „neliturgického“ života.

Opravdové poklady nalézáme nejen ve velkých cyklech, ale i v jednotlivých článcích. Například jak se lépe a co nejužěji spojit s obětí mše sv. nám přibližuje Reginald Garrigou-Lagrange ve svém hlubokém a působivém článku *Obětování v mystickém těle*.⁷¹ Ocítáme se až v rozpacích, do kterého hlavního proudu článků uvedený příspěvek zařadit. Nelze mu upřít naukový i pastorační rozměr, zároveň se však jedná o příspěvek hluboce mystický, a přesto srozumitelný snad každému čtenáři. Články o Garrigou-Lagrangeho patří bezesporu k vrcholům toho, co bylo v revui *Na hlubinu* uveřejněno.

Netypickým příspěvkem, byť stále v uvedeném duchu, je *Communio*⁷² od Dominika Pecky, věnované společenskému rozměru eucharistie: „Podstatou křesťanství je přivtělení věřících ke Kristu. Základem tohoto přivtělení jest křest. Jeho dovršením jest Eucharistie.“ (s. 33) Článek je ojedinělý tím, že myšlenku dovádí až k aplikacím na současné myšlenkové proudy v tehdejší, již okupované!, republice: V Kristu jsme si všichni rovni. A tak jest nauka o eucharistii „nejhlubším vyvrácením všech bludů anthropologických: Jsou to zejména: a) individualismus... zdůrazňuje... práva jedince na úkor celku... b) kolektivismus a komunismus: hlásají... beztřídní uspořádání společnosti – avšak chybí tu důvod k jednotě... c) rasismus a imperialismus...“ srv Gal. 3, 28 (s. 74). A tak jsou všechna novodobá hnutí jen pokusem nahradit skutečnou jednotu, jednotu v Kristu, jednotu v eucharistii: „Společnost by měla býti květem a výrazem společenství. Není-li, lze ji budovat a udržovat jen mechanickým tlakem... Takové společnosti chybí především vnitřní princip jednoty a bratrské lásky. Světu chybí jednota – communio. Podle výkladu Berďajevova jest třeba rozlišovati mezi communio a communicatio. Tam, kde osobnost jest jen článkem v řetězu a kolečkem ve stroji, kde člověk se stává předmětem, věcí, jest pouhá communicatio, ne communio, vnější styk, ne vnitřní spěť. Současné útvary sociální a politické jsou pouhé communicationes, z nichž každá se halí v roucha bratrského

⁷⁰ *Na hlubinu* 1943, 1944–45.

⁷¹ *Na hlubinu* 1939.

společenství a ráda by vypadala jako *communio*. ... Nynější svět jest svět pouhé vnější komunikace.“ (s. 75)

Poněkud neukončený příspěvek nicméně můžeme považovat za prorocký; maně nás napadá, nakolik jsou tato slova přiléhavým popisem našeho dnešního bytí jak národního, tak společensky-evropského. Článek je v dobovém kontextu rovněž svědectvím o nepopíratelné autorově odvaze. Autor se sice dostává až na hranice vymezeného působení časopisu *Na hlubinu*, ale na druhou stranu ukazuje, jak je eucharistie a její přijímání propojena s každým, byť sebevšednějším hnutím našeho dne.

K naukovým, věroučným článkům s vyústěním v duchovním životě patří například *Kristus v Eucharistii*⁷³ Emiliána Soukupa. Je to poměrně náročná analýza, proč je Syn Boží v eucharistii zároveň pokrmem a obětí. Srovnajme tento přístup – v rámci tohoto ročníku – s poněkud elementárnějším pojetím Čalova článku *Svatosti v duchovním životě*.⁷⁴ Čalův článek vytyčuje jakési minimum, které je pro platné svaté přijímání nutno splnit, Soukup nám dává zahlédnout až nedozírné hlubiny toho, co se při přijímání odehrává. Srovnání dvou uvedených příspěvků je názorným příkladem, jedním z mnoha, jak revue *Na hlubinu* učí své čtenáře nahlížet jednotlivé otázky z různých úhlů: „Celou plnost křesťanského učení je třeba hlásati a stále ukazovati výše, aby se nestalo, co dosud bývalo, že se lidem celé křesťanství scvrkne na několik vět mravoučných, na několik pouček věroučných a několik nábožných úkonů.“⁷⁵

O svátosti eucharistie se v revue *Na hlubinu* píše ze všech svátostí nejčastěji a nejobširněji. Téma je ze všech výše uvedených hledisek opravdu důkladně probráno, autoři se snaží, aby čtenář chápal eucharistii správně ve všech jejích aspektech. K hlavním tématům patří: eucharistie jako zpřítomnění jediné oběti Nového zákona, jako zdroj duchovního života, apoštolátu a hlásání evangelia, ohnisko liturgického života, eucharistie jako prostředek budování jediného Těla Kristova a začlenění do něj, prostředek účasti na oslaveném životě Kristově. Krátce řečeno – eucharistie jako zdroj růstu v lásce, a z toho vyplývající nutnost jejího častého, ba denního přijímání.

⁷² *Na hlubinu* 1940.

⁷³ *Tamtéž*.

⁷⁴ *Tamtéž*.

⁷⁵ *Tamtéž*, č. 2, 3. str. obálky (autorem je pravděpodobně Silvestr Braitó OP).

2.5 Svátost smíření

Největší přínos autorů v pojednáních o této svátosti neleží v oblasti velkých cyklů (zde pouze v pokračování Čalova⁷⁶ cyklu o liturgii svátostí), ale v menších člancích. Autoři především zdůrazňují, že je potřeba přistupovat k této svátosti opravdově, uvědomit si a litovat, čeho jsme se hříchem vůči Bohu dopustili (F. V. Hérís OP v článku *Pokání*⁷⁷), nekonat zpověď jen z nezbytí, v případě (nejspíš poměrně vzácného) hříchu těžkého, ale i jako *Zpověď ze zbožnosti*⁷⁸ (Alois Štork SJ ve svém článku činí pořádek v pojmech souvisejících se svátostí smíření stylem téměř právnickým).

Hérísova *Svátost pokání*⁷⁹ (č. 5, s. 258–261) celou otázku zasazuje do kompletního svátostného rámce: Zadostiučinění je poskytnuto jen skrze Kristovu oběť. „Co učiní hříšník, aby získal Božího odpuštění? Stačí, aby uchopil prostředky, které mu Kristus podává, to jest svátost křtu a pokání“ (s. 259). Hérísovy články *Pokání* i *Svátost pokání* jsou názornou ilustrací dominikánského hesla *contemplata aliis tradere*, přičemž „místo toho, abychom uvažovali o osobním kontemplativním pohledu na Boha a tak v jistém smyslu odvraceli zrak od věcí a od světa, můžeme ... uvažovat opačně: kontemplací vycházíme z Boha *vstříc* věcem a jsme v ní voláni ke sdílení Božího pohledu – spolu s Bohem, který je v jistém smyslu slova ‚Subjektem‘ – Bohem, který na svět a na věci hledí s námi a *skrze* nás.“⁸⁰

Silvestr Braitto upozorňuje v článku *Očišťování svátostí pokání a duchovním vedením*⁸¹ určeném křesťanům, kteří jsou na samém počátku cesty za Kristem, na rozměr svátosti smíření coby důležitého prvku duchovního vedení. Mnohé články, zvláště Silvestra Braitta, mají vlastně formu disputace. Začínají nastíněním nějakého problému, pokračují jeho rozbořením a objasněním, případně i obhájením správného stanoviska, které je v souladu s Kristem a jeho evangeliem, a závěrem pak vyzývají k životu podle něj.

V uvedených člancích je jasně znatelný poněkud opomíjený rys této svátosti, že přináší nejen odpuštění hříchů (individuální rozměr svátosti) a smíření s Bohem, ale též nutně smíření s církví (specifický eklesiální rozměr svátosti), tedy i s Bohem. Na druhou stranu lze všem těmto článkům, na rozdíl od cyklu Čalova,⁸² vytknout to, že je v nich ve prospěch Božího omilostnění a duchovního vedení poněkud nedořečena významná úloha

⁷⁶ *Na hlubinu* 1941.

⁷⁷ *Na hlubinu* 1927.

⁷⁸ *Na hlubinu* 1937.

⁷⁹ *Na hlubinu* 1927.

⁸⁰ MURRAY Timothy OP: *The New Wine of Dominican Spirituality. A Drink Called Happiness*, Londýn: Burns & Oates, 2008, s. 20–21.

⁸¹ *Na hlubinu* 1940.

⁸² *Na hlubinu* 1940.

církve při udělování této svátosti, a tou je její soudcovská role (Mt 16, 19).⁸³ Dodejme jen, že i dnes je smysl věřících pro tuto úlohu církve ve svátosti smíření poněkud zastřen a že tedy uvedený trend stále pokračuje, ba se prohlubuje.

S poučením o historickém vývoji dané svátosti přispěchá Reginald Dacík ve svém čistě historicko-dogmatickém příspěvku *Některé rysy zbožnosti raného středověku*⁸⁴ (v cyklu *Z dějin duchovního života*⁸⁵).

K dalším, již menším příspěvkům patří *Zpověď ze zbožnosti*⁸⁶ Aloise Štorka. Věnuje se zde rozlišení zpovědi z nutnosti a ze zbožnosti. Článek je velmi užitečný, neboť v sobě umně spojuje výklad učení církve s jeho aplikací na život (především laiků). Zároveň má autor schopnost čtenáře pro uvedené pravdy a jejich žití vskutku nadchnout! Článek můžeme přiřadit ke skupině naukové a pastorační. Z hlediska dobového pohledu máme téměř dojem, jako by zpověď ze zbožnosti byla pro tehdejší laiky jakousi (znovu objevenou) novinkou.

Velkou pasáž o svátosti smíření však nalezneme i v pokračování velkého cyklu Antonína Čaly o *Liturgii svátostí* v ročníku 1941.⁸⁷ Všechny příspěvky v tomto cyklu mají identickou strukturu: napřed se poměrně podrobně probírá historický původ a vývoj liturgie dané svátosti, poté se popisuje její současná podoba. Příspěvky jsou opatřeny důkladným seznamem literatury, ze které autor čerpal; takto zpracované odkazy se v časopise *Na hlubinu* objevovaly jen zřídka a zůstává otázkou, nakolik v ní, jakožto časopisu pro prohloubení duchovního života laiků měly své místo (zvláště s ohledem na to, že většina z nich odkazuje na cizojazyčnou literaturu).

Lze říci, že o svátosti smíření sice nebylo psáno příliš rozlehle, ale nadobyčej poutavě, užitečně a rozmanitě. Jako by se autoři většinou svých článků pokoušeli u čtenářů znovu probudit zájem o tuto svátost, odkrýt jim i nejednu skrytou fazetu poněkud zaprášeného drahokamu, ale zároveň je i varovat před často nesprávným chápáním této svátosti. Můžeme jen smutně konstatovat, že i dnes značná část tohoto úkolu zůstává stále nesplněna.

⁸² *Na hlubinu* 1941.

⁸³ Srv. *Katechismus katolické církve*, Praha: Kalich, 1995, čl. 1442–9.

⁸⁴ *Na hlubinu* 1936.

⁸⁵ *Tamtéž*.

⁸⁶ *Na hlubinu* 1937.

⁸⁷ *Na hlubinu* 1941.

2.6 Svátost pomazání nemocných

Liturgii svátosti pomazání nemocných se věnují pouze cykly Dittlův⁸⁸ a Čalův.⁸⁹ Velký důraz je kladen na vnitřní sepětí této svátosti se mší svatou a na odpuštění hříchů, které svátost pomazání nemocných rovněž přináší. To vše však výhradně ve společenství s druhými, s církví. Články jsou tedy převážně naukové a liturgické.

Omezený zájem o svátost pomazání nemocných je možná ještě dozvukem jejího nesprávného chápání coby posledního (v životě) pomazání. Ke cti uvedených autorů je třeba uvést, že s tímto pojetím ze všech sil bojují a opakovaně zdůrazňují, že i název poslední pomazání je nanejvýš nevhodný a že tuto svátost lze přijmout i opakovaně. Nezapomínají též zdůraznit základní charakter této svátosti, kterým je pomoc v uzdravení (a otevřeně uvádějí, že jde především o uzdravení duchovní a až v druhé řadě tělesné), nikoli jakási alternativa k viatiku.

2.7 Svátost kněžství

Této svátosti je v revue *Na hlubinu* věnován velký prostor. V námi zkoumané době bylo důležité, aby laici pochopili kněžství nově, v duchu liturgického hnutí i Katolické akce. Kněz je zde představován nikoli jako ten, kdo jakožto člen zvláštní „vyšší“ kněžské „třídy“ koná odtažitou liturgii, jíž laik jen smí být přítomen, ale jako *alter Christus*, pastýř svého stáda (ať už v biskupském či jiném stupni), duchovní vůdce laikovi blízký, jeho bratr, opravdový prostředník na cestě k Bohu. Vždyť „obět' mše svaté přinášejí s knězem též všichni věřící“.⁹⁰

K tématu přistupují redaktoři opravdu důkladně. Již jedním z prvních cyklů uveřejněných v revue *Na hlubinu* (v ročníku 1928) je *Kněžství Kristovo*⁹¹ Reginalda Garrigou-Lagrange, v jehož rámci najdeme i jedinečné pojednání *Podstata Kristova kněžství*.⁹² Článek můžeme přiřadit k nejlepším příspěvkům teologickým, které byly v celém snažení *Na hlubinu* publikovány. Jeví se nicméně poněkud nad možností čtenářstva, pro které je časopis *Na hlubinu* určen, a autor jako by se pastoračním závěrem snažil možnostem jeho čtenářů přizpůsobit.

⁸⁸ *Na hlubinu* 1929.

⁸⁹ *Na hlubinu* 1941.

⁹⁰ ČALA Antonín, *Mše svatá*, Olomouc: Dominikánská edice Krystal, 1941, s. 174.

⁹¹ *Na hlubinu* 1928.

⁹² *Tamtéž*.

Se základy kněžství seznamuje též mohutná sedmidílná stať Tomáše Dittla *Svěcení kněžstva*.⁹³ Jde o důkladné pojednání jednak seznamující se zdrojem a základy samotného kněžství, jednak podrobně provázející sedmi stupni kněžského svěcení, jak bylo udíleno před II. vatikánským koncilem. Můžeme jej tedy nazvat cyklem dogmatickým a liturgickým.

Na něj pak navazuje celý *Kurs o kněžství*⁹⁴ od Silvestra Braita (a na ten organicky v následujícím ročníku 1935 *Kurs o Církvi jakožto zdroji duchovního života*,⁹⁵ od téhož autora, vyznačující se velmi moderním a dynamickým pojetím církve jakožto Těla Kristova, jak o tom svědčí již názvy jednotlivých kapitol cyklu, včetně zdůraznění nezastupitelné úlohy Panny Marie). Zvlášť důležitá je ta část *Kursu o kněžství*, kde se píše o úzké souvislosti svátosti eucharistie se svátostí kněžství, nazvaná *Jen jediná oběť*⁹⁶: „Základem veškerého kněžství je oběť, neboť kněz je vyvolen z lidu, aby především podával oběť Hospodinu, aby tím podával oběť za celý lid, který tím projevuje, že uznává Boha za svého Pána... Oběť je nejvzácnější projev našeho poslušenství k Bohu, protože mu podává něco, co nám slouží k životu, a tak ukazuje, že uznává Boha za pána tohoto života; oběť dále naznačuje, že by člověk vlastně zasluhoval té proměny, toho zničení, které se děje v oběti“ (s. 135). Základem je však oběť vnitřní. A s touto obětí především Pán spojuje kněžství. „Máme zpřítomňovati“ (autor mluví ke kněžím) „a zvětčňovati tuto jedinou, naprostou oběť. ... Naším úkolem jest soustřediti celé lidstvo ... kolem této oběti... Tak jako se podává, praví sv. Ambrož, jedno Tělo Kristovo na celém světě, a není více těl, tak také není více obětí, nýbrž jenom jedna oběť. Proto také jenom jedno svaté kněžství“ (s. 136). Z oběti mše sv. pak „vytékají všechny milosti a svátosti. ... Proto je katolický kněz nepostradatelný. ... není druhé starosti tak naléhavé, jako starosti Církve o kněžství, o dobré kněžstvo, které by i svým životem se snažilo o to, aby se podobalo svému Veleknězi... Jestliže nebudeme mítí kněží, bude chřádnouti duchovní život. Proto místo kritisoání modlete se za kněžstvo...“ (s. 137) Na závěr pak ještě k samotné eucharistii: „Eucharistie jest ústřední svátostí, protože všechny svátosti se točí kolem tohoto slunce. ... Tato Eucharistie je pak vlastním povoláním kněží. Jak chybuji ti kněží, kteří slouží všemu jinému, ale ne oltáři, kteří ochuzují lidstvo o jednu jedinou mši svatou!“ Proto byl kněz vyvolen, aby na zemi „pršely všechny milosti a požehnání, jež Kristus jako klíčem svojí bolesti otevřel“ (s. 138). Příspěvek patří k těm, které se snaží čtenáře přivádět

⁹³ *Na hlubinu* 1930.

⁹⁴ *Na hlubinu* 1934.

⁹⁵ *Na hlubinu* 1935.

⁹⁶ *Na hlubinu* 1934.

k chápání svátostí jako jednoho celku, který nám Kristus dává ke spáse. Článek je naukový, nezanedbatelný je však i jeho pastorační dopad.

Z podobných příspěvků vidíme, jak talentovaným a Duchem obdařeným kazatelem Silvestr Braitó byl, obdařeným schopností zapalovat srdce. Jeho články jsou podivuhodným spojením vzdělávání ve víře a pobídkou k hlubšímu, autentičtějšímu životu z Krista. Nelze opomenout ani Braitův živý vypravěčský styl, jímž je schopen i obtížné pravdy víry zprostředkovat snad každému čtenáři revue *Na hlubinu*. Také vidíme, nakolik je časopis *Na hlubinu* jeho dítětem.

Další příspěvky se věnují buď liturgii svěcení kněžstva (velice podrobně např. v rámci cyklu Antonína Čaly *Liturgie svátostí*,⁹⁷ kde je svěcení kněžstva věnována dokonce jeho nejrozsáhlejší část) nebo otázkám spojeným se svátostí kněžství v rámci Katolické akce. Tak např. článek Stanislava Špůrka CSsR *Více kněží či více světců?*⁹⁸ Katolická akce je „konkrétním výrazem laického kněžství. K této spolupráci jsou věřící ... zavázáni charakterem křestním a biřmovacím“ (s. 163).

Co do eklesiálního rozměru této svátosti je z uvedených článků zřejmé, že bez kněžství není církve a bez církve není kněžství.

Svátosti kněžství věnovali autoři revue *Na hlubinu* oprávněně velký prostor. Nejenže důkladně vysvětlují, v čem novozákonní kněžství tkví, jaký je jeho původ a následný vývoj, ale rovněž upozorňují na klíčovou spojitost svátosti kněžství a svátosti eucharistie. Čtenářům se však snaží přiblížit i duchovní rozměr kněžství, což v době mezi válkami, kdy u části věřících ještě mohlo přetrvávat chápání kněze jakožto jakéhosi rakousko-uherského státního úředníka, byl jistě úkol velmi aktuální.

2.8 Svátost manželství

Té je věnována pozornost poměrně nevelká, nicméně v rámci již výše naznačených trendů: všechny svátosti nás přivádějí ke Kristu a tvoří z nás jeho Tělo. O původu, dějinách a současné podobě liturgie této svátosti se opět dočítáme v cyklu v Dittlově⁹⁹ a Čalově.¹⁰⁰ Z pastoračního hlediska (důležitost manželství pro výchovu dětí) pak v cyklu Karla Bureše *Rodiče a náboženská výchova dětí*.¹⁰¹

⁹⁷ *Na hlubinu* 1941.

⁹⁸ *Na hlubinu* 1940.

⁹⁹ *Na hlubinu* 1929.

¹⁰⁰ *Na hlubinu* 1941.

¹⁰¹ *Na hlubinu* 1948.

Ve svátosti manželství jakožto svátosti určené (spolu s kněžstvím) k budování společenství církve je zvláště patrný její eklesiální rys.

Je poněkud překvapující, že právě této svátosti byl v časopise určeném k prohlubování duchovního života laiků věnován tak malý prostor. Vždyť většina laiků jsou dozajista zároveň manžely. Je ale pravda, že z jiného hlediska než svátostného (praktického, mravního či duchovního) se o manželství v *Hlubině* pojednává poměrně často.

2.9 Svátostiny

Svátostinám byl v revue *Na hlubinu* věnován až překvapivě velké místo. Redaktoři se v rámci liturgického hnutí snažili své čtenáře učit vidět všechny svátosti jako jeden celek (k tomu viz např. výjimečný naukový příspěvek P. de Faulconniera *Soulad svátosti*¹⁰²), který je nám nejen ke spáse, ale přispívá též k budování jednoho Těla Kristova. K tomuto celku svátostiny nepochybně patří, byť samozřejmě v menší míře než samotné svátosti. Domnívám se, že mají své místo i v této práci, neboť způsob, jakým autoři jednotlivých příspěvků o svátostinách pojednávají, leckdy vrhá zajímavé světlo na svátosti samotné, osvětluje jejich pravé místo ve svátostném organismu celé církve.

Základní, nicméně dosti rozsáhlé poučení o svátostinách poskytuje do dvou ročníků (1933 a 1934) rozkročený dogmatický cyklus Tomáše Dittla *Význam a podstata svátostin*¹⁰³ (v ročníku 1934 pokračuje pod názvem *Svátostiny*). Tento jeho příspěvek na téma svátostí i svátostin je bohužel posledním, co v časopise *Na hlubinu* uveřejnil. Odmlčení nejspíš souvisí s jeho jmenováním provinciálem českých dominikánů v roce 1934 a složitou situací kolem dalšího života provincie v letech následujících.¹⁰⁴

O poznání podrobněji se svátostinami zabývá cyklus¹⁰⁵ Antonína Čaly. Příspěvky jsou však mnohem stručnější, ba sušší než v cyklu o svátostech. Už svým rozsahem a stylem tak čtenáři jasně naznačují rozdíl významu těchto dvou skupin znamení. Autor věrně sleduje souvislost jednotlivých svátostí a k nim přináležejících svátostin. Bohužel po obecném úvodu a vyčerpání témat křtu, pokání a eucharistie cyklus náhle, nejspíš neplánovaně, končí. Cyklus je orientován povětšinou historicky a liturgicky. Pojednání o svátostinách tak bohužel zůstává v celém snažení *Na hlubinu* svého druhu torzem.

¹⁰² *Na hlubinu* 1930.

¹⁰³ *Na hlubinu* 1933.

¹⁰⁴ Srv. NĚMEC, s. 141 n.

¹⁰⁵ *Na hlubinu* 1942.

3. Shrnutí

Mezi jednotlivými cykly a příspěvky těžko hledat nějakou vyváženost, dlouhodobější (na více ročníků) rozvržení témat či jakési vývojové linie nebo výrazný teologický posun v názorech jednotlivých autorů. Myslím, že se v tom autoři revue *Na hlubinu* pevně drží jejího poslání jakožto časopisu: vysvětlují neměnnou nauku církve, stylem, který odpovídá potřebám doby a předpokládané úrovni čtenářů, píší o tom, co si čtenáři žádají, a nakonec i tak, jak doba, leckdy nelehká, psát dovolí. Redaktoři přitom zároveň musí myslet na různorodost svých čtenářů, od studentů přes učitelky a profesory až k věřícím nejrůznějších stavů a povolání (mnohé o této rozmanitosti vypovídají kratičké nekrology nesčetných čtenářů otiskovaných ve 30. letech v rubrice *Svaté pole*), a čelit často i téměř absurdním výčitkám.¹⁰⁶ Přesto z vytčených cílů neslevují.

Ani samotné rozložení článků o svátostech není nijak rovnoměrné. Zatímco do roku 1935 panuje poměrná hojnost, v ročníku 1936 nacházíme o svátostech podstatně méně, nebo jen drobnější zmínky. Nejde o nějaký nedostatek, redaktoři i externí přispěvatelé se prostě věnovali jiným tématům. Není ani příliš divu, když si připomeneme, co všechno bylo za deset let existence revue *Na hlubinu* již o svátostech napsáno a uveřejněno (viz celkový přehled článků o svátostech a svátostinách v revue *Na hlubinu* v příloze této práce).

Ročník 1937 je dle mého názoru jistým vrcholem celého snažení *Na hlubinu*, a to i co do psaní o svátostech; ale již v r. 1938 nenajdeme o svátostech mnoho, vždyť předchozí ročníky byly zvlášť bohatě vybaveny velkými cykly na dané téma.

Další zlom přichází za války: poměrně obsažné ročníky 1939 až 1941. Domnívám se, že je to dáno též nesnadnou společenskou situací během okupace. Mimo jiné přestává vycházet dominikánský časopis *Výhledy*, který se věnoval společenským a kulturním otázkám,¹⁰⁷ a revue *Na hlubinu* začíná jeho cíle do jisté míry, aniž by bylo narušeno její původní směřování, suplovat. Na druhé straně jistě nebylo možno svobodně psát o mnoha otázkách společenských, takže se přispěvatelé věnovali spíše niternějším tématům. Přesto

¹⁰⁶ „Ta stálá výčitka: ‚Hlubina vede lidi ‚jen‘ k duchovnímu životu. dnes však je třeba apoštolátu. Vedete lidi do katakomb. Odvádíte mladé kněze, bohoslovce a laiky od skutečného života.‘ ... Kdybych vás mohl jen všechny uvést do katakomb, aby z nich pak jednou vyšli vyznavači nadšení a mužní!“ BRAITO Silvestr: „Apoštolát“, *Na hlubinu* 1 (1929) 48.

¹⁰⁷ I zde se však objevovaly články s duchovní tematikou, viz např. ŠVACH P. OP: „Duchovní smysl manželství“, *Výhledy* 9 (1938) 511–516.

Silvestr Braito již v roce 1940 píše, že „od základů jsme za těch 15 let několikrát již probrali celou nauku křesťanskou“.¹⁰⁸

Poslední válečný ročník 1944–1945 pak přináší novinku: systematické publikování „klasických“ textů církevních otců. Mnoho jsme o nich slyšeli, ale málokterý laik se s nimi seznámil. Jde jak o perly naukové, tak literární (v nejlepší antické literární tradici), a tak se na téma svátostí můžeme v tomto ročníku seznámit jak s nejstarším dochovaným vylíčením slavení eucharistie a křtu z *Apologie sv. Justina*¹⁰⁹ (kol. r. 150), tak s úryvkem ze spisu sv. Ambrože *De sacramentis*,¹¹⁰ pojednávajícím rovněž o eucharistii.

Redaktoři i jejich externí spolupracovníci vykonali za jistě nelehkých válečných podmínek veliký kus práce. Můžeme se jen domýšlet, nakolik byli v těžkých válečných letech mnoha věřícím vítanou duchovní oporou! Rovněž je obdivuhodné, jak se ve své práci dokázali úplně vyvarovat jak předválečného nacionalismu,¹¹¹ neřkuli antisemitismu,¹¹² tak poválečného triumfalismu.

Zcela prvním článkem prvního poválečného ročníku je téměř prorocky vybrané dílko sv. Cypriána *List mučedníkům, odsouzeným do dolů*¹¹³: „Avšak dokonce ani v tom, milovaní bratři, nelze vidět nějakou škodu pro náboženství či pro víru, že se tam vám, kněžím, znemožňuje obětovat a slavit božská tajemství ... ‚Obětí Bohu je zkroušený duch, srdcem zdrceným a pošlapaným Bůh nepohrdne‘ (Žl 50, 18)“ (s. 3).

Celkově bylo o svátostech řečeno do roku 1945 v revue *Na hlubinu* mnohé a poválečná doba, kdy bylo opět možno volněji psát o otázkách za války zakázaných, si patrně žádala i časovějších témat, nemluvě o značné specifčnosti naší poválečné demokracie...¹¹⁴ Například v ročníku 1947 najdeme ke svátostem jen oznámení *Vyššího*

¹⁰⁸ *Na hlubinu* 2 (1940) 3. str. ob..

¹⁰⁹ „To čiňte na mou památku“, *Na hlubinu* 1 (1944–45) 1–4.

¹¹⁰ „Svatá Eucharistie“, tamtéž, 67–68.

¹¹¹ „Nacionalizace konfesní sféry však nebyla jen specifikem poválečného [po 1. světové válce] Československa. V souvislosti s konflikty mezi katolickou církví, moderní společností a národním státem a jeho kulturními, sociálními a hodnotovými vzorci chování se projevuje od 2. poloviny 19. století tendence k posilování národní identity katolických elit v řadě evropských zemí (Švýcarsko, Belgie, Německo, Rakousko, Itálie ad.) a k postupné nacionalizaci církevního prostředí i teologie.“ ŠEBEK Jaroslav: *Mezi křížem a národem*, Brno: CDK, 2006, s. 8, pozn. 2.

¹¹² „Často tematizovanou problematikou v českém katolickém tisku byly i ekonomicko-sociální důsledky údajného ‚neúměrného židovského vlivu ve všech sférách veřejného života‘. Antidemokratické a antisemitské tendence v českém katolicismu však vystoupily ve větší míře do popředí až v období po Mnichovu v éře tzv. druhé republiky.“ ŠEBEK, s. 284.

¹¹³ *Na hlubinu* 1 (1946) 1–4.

¹¹⁴ O pozměněném směřování časopisu se dočítáme např. v článku „Nový směr Hlubiny?“. „Nalézáte v Hlubině od konce války nové řízení, nový směr. Dříve prý byla Hlubina čistě jen duchovní, náboženská a teď prý si všímáme hodně i kulturních problémů. Tedy nejprve: Již po dobu války, když byly zastaveny mnohé časopisy, a i Výhledy, musila Hlubina zastávat tyto časopisy. Tak jsme upravili Hlubinu, aby mohla být časopisem pro studenty... Dále, dnes je nám zase znemožněno vydávat Výhledy pro nedostatek papíru a protože prý máme již dosti jiných povolených časopisů. Tak musíme věnovat vzácné stránky Hlubiny i otázkám jiným než jsou jen z duchovního života. Ale není to proti duchu Hlubiny.“

náboženského kursu konaného v listopadu Praze, jehož tématem byla mj. svátost pokání v duchovním životě; tuto část vedl Reginald Dacík OP.¹¹⁵

V každém případě můžeme v revue *Na hlubinu* vysledovat tři dlouhodobé, stabilní důrazy: důraz na laiky, o kterém svědčí celé směřování časopisu, výběr témat (zvláště těch, která směřují ke správnému chápání svátostí a tím k oživení a prohloubení duchovního života) i styl, jakým jsou jednotlivé články psány (nepředpokládající teologické vzdělání důkladnější než v rozsahu tehdejšího katechismu¹¹⁶ vyučovaného na školách), důraz na šíření myšlenek liturgického hnutí jakožto nástroje, který laikům umožní správně chápat a prožívat jednotlivé svátosti zasazené do jejich liturgie, a důraz na eklesiologii, na svátosti jakožto nástroje, jimiž je budováno jedno společné Tělo Kristovo, neboť – stejně jako dnes – jsme v uvedené době svědky povýtce individualistického chápání a přijímání svátostí laiky.

K zachování uvedených nezbytných důrazů nepochybně přispělo rovněž to, že kádr přispěvatelů byl po celou dobu existence časopisu neobyčejně stabilní. Ke kmenovým autorům píšícím o svátostech můžeme počítat otce Braitu, Čalu, Dacíka, Dittla, Soukupa, ze zahraničních k nim patří Amiable, Hérís, Garrigou-Lagrange, z nedominikánských autorů pak dozajista redemptorista Miklík a Špůrek a rovněž Dominik Pecka. Skoro nemožné je pak vyjmenovat kvalitní autory, kteří do revue *Na hlubinu* o svátostech přispívali buď okrajově (např. otcové dominikáni Lemonnyer či de Faulconnier), nebo jen jednorázově (jezuité Vondra a Štork). Udržení stabilního kádru kvalitních přispěvatelů po dobu více než dvaceti let a během války se jeví jako téměř nadlidský výkon redaktorů a učiněný zázrak.¹¹⁷ Jistě k němu přispěla i řádová kázeň mnoha autorů – dominikánských řeholníků.

Revue *Na hlubinu* byla však jedinečná a specifická ještě něčím: pokud se podrobněji zabýváme českou meziválečnou teologickou produkcí (zvláště určenou laikům¹¹⁸), tak nás až zarazí, jak byla ve srovnání s dneškem co do počtu titulů vlastně

Vychovávali jsme od začátku katolíky v katolickém, ryze katolickém smýšlení po každé stránce.“ *Na hlubinu* 1 (1947) 3. str. ob.

¹¹⁵ *Na hlubinu* 9 (1937) 2. str. ob.

¹¹⁶ Srv. např. *Katechismus katolického náboženství*, Olomouc: Matice Cyrilometodějská, ³1932.

¹¹⁷ Pokud mohu srovnávat s tím, co mi o potížích s autory a jejich příspěvky pro podobně laděný časopis *Amen* vyjevila jeho někdejší výkonná redaktorka v rozhovoru dne 8. srpna 2008; měsíčník *Amen* (1997–2002) – *časopis pro vzdělávání ve víře*, jak zněl jeho oficiální podtitul – zanikl v podstatě díky nedostatku kmenových autorů. Časopis tohoto typu dodnes v české teologické produkci chybí.

¹¹⁸ „Kněží buditelé i autoři 20. století vykonali záslužnou práci v oblasti slavistiky a historie, ale nemožno jim přičíst stejnou zásluhu na poli teologickém“. A laikům se od nich nedostalo takřka ničeho. K těm se více obracel Josef Florian, olomoučtí dominikáni a nakladatelství Ladislava Kuncíře.“ NOVOTNÝ Vojtěch: *Teologie ve stínu. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*, Praha: Karolinum, 2007, s. 26.

chudá (drtivá většina titulů, které redaktoři doporučují v literární rubrice *Žeň* téměř každého vydání časopisu *Na hlubinu*, je – jak již uvedeno – zahraničních). Z knižních nakladatelství existoval jen *Vyšehrad*, *Universum*, *Nakladatelství Ladislava Kuncíře* a *Dobré dílo* Josefa Floriana (z hlediska duchovního života pak již jen okrajově *Melantrich* a *Atlantis*), již poněkud přežila *Dědictví* (např. sv. Jana Nepomuckého či sv. Prokopa), některé knihy a časopisy pak vydávaly jednotlivé řeholní řády, ale počet vydaných svazků byl oproti tomu, nač jsme zvyklí dnes, všude podstatně nižší. *Dominikánská edice Krystal* tak patřila se svojí stovkou vydaných titulů mezi významné katolické vydavatelské domy.

Z časopisů pak vycházel jen *Časopis katolického duchovenstva*, *Vlast*, a již *Růže dominikánská* byla z hlediska přístupu k laikům učiněným zjevením, byl to časopis „určený pro členy růžencových bratrstev. Jeho záběr byl ale podstatně širší, šlo vskutku o lidový katolický časopis v tom nejlepší slova smyslu.“¹¹⁹ Záměrně zde pomímám časopisy a noviny věnující se spíše dobovým, politickým a kulturním otázkám, byť z katolického hlediska, jako byly např. *Katolík*, *Obzory*, *Vývoj*, *Akord*, *Řád*, *Vyšehrad*, *Lidová demokracie* či studentům určené *Jitro*, časopisy německé,¹²⁰ jakož i knižní produkci drobných katolických nakladatelů rozestých po celé zemi;¹²¹ předmětem našeho zájmu jsou časopisy a knihy věnující se otázkám duchovním, tedy i tématu svátostí.

Lze říci, že pokud by Silvestr Braitto myšlenku duchovní revue ve stylu *La vie spirituelle* (tzn. orientované především na laiky) do Čech neimportoval, těžko by zde časopis *Na hlubinu* spontánně, jen z místních zdrojů již v době mezi dvěma světovými válkami vznikl.¹²² Domnívám se, že to vypovídá mnohé o odvaze a houževnatosti otce Braitta, „znamenitého kazatele a představitele moderních proudů v našem tehdejší katolickém táboře,“¹²³ i jeho spolupracovníků.

¹¹⁹ NĚMEC, s. 131.

¹²⁰ Tématu sledovanému v této práci by asi nejbližší stál *Stimmen der Jugend* vydávaný studentským spolkem *Staffelstein*, jenž byl blízký Romanu Guardianimu.

¹²¹ Např. *Společenská knihtiskárna v Lošticích* či *Školské sestry O.S.F. na Královských Vinohradech* v Praze.

¹²² „Situace se změnila po roce 1925, když dominikáni reagovali ‚na potřeby skutečného života‘ časopisem *Na hlubinu*, filosoficko-teologickými kursy v místnostech Filosofické fakulty Karlovy university a posléze Akademickými týdny...“ NOVOTNÝ, s. 27.

¹²³ KALISTA, s. 159.

4. Svátosti v knižních dílech uvedených autorů a v jejich příspěvcích v časopise *Na hlubinu*

Mnozí kmenoví autoři revue *Na hlubinu* nepsali o svátostech jen zde, ale věnovali se jim i v knihách vydávaných olomouckou *Dominikánskou edicí Krystal*. Všechny tyto tituly vyšly buď za druhé světové války, nebo těsně po ní, můžeme je tedy chápat rovněž jako určitou výslednici působení uvedených autorů v prvních patnácti či dvaceti letech časopisu *Na hlubinu*.

4.1 Reginald Dacík: *Bůh ve svátostech* (1940 a 1947)¹²⁴

Jedná se o pátý díl rozsáhlého projektu *Věrouka pro laiky*.¹²⁵ Je to stručný a čtivý přehled sedmi svátostí. V úvodní kapitole nazvané *Mysteria křesťanská* autor vychází z pojmu tajemna, které je blízké všem náboženstvím, aby vzápětí zdůraznil jedinečný původ svátostí u Krista, které nejsou jakési „napodobeniny pohanských mysterií“ (s. 9), a následně přešel k výkladu o funkci svátostí na cestě spásy jakožto zdrojů milosti. V dalším nás pak seznamuje s tím, jak jsme svátostmi přivtěleni ke Kristu Veleknězi a jak svátosti působí v celém našem křesťanském životě.

Tato úvodní kapitola rýsuje půdorys, na kterém autor v dalších kapitolách pojedná o jednotlivých svátostech. Opět se zde setkáváme s pojetím, které jsme v kontextu dané doby ocenili již v příspěvcích mnoha autorů v revue *Na hlubinu*: chápání svátostí jakožto zdroje božského života, pramene milosti a posily jak na cestě za Kristem, tak k budování společenství, v jehož rámci ke Kristu všichni putujeme.

Dalších sedm kapitol pak přehledně a stručně jedná o jednotlivých svátostech. Struktura příspěvků je shodná: nejprve se píše o důležitosti a funkci dané svátosti, poté o jejím novozákonním původu u samého Krista a o tom, jak v Kristově díle pokračovala a pokračuje církev, a následuje krátký nástin teologie dané svátosti (s četnými odkazy na učení sv. Tomáše), jak ji chápe poslední, tedy Tridentický koncil. Pojednání pokračuje statí o účincích jednotlivé svátosti a končí krátkou výzvou k tomu, jak bychom danou svátost měli chápat ve svém křesťanském životě.

Dacíkovy příspěvky jsou vskutku mistrné. Na malé ploše (každé svátosti je věnováno asi dvacet stran osmerkového formátu) dokázal čtivou a populární formou

¹²⁴ Vročení za názvem titulu je v této kapitole datem vydání v olomoucké dominikánské *Edici Krystal*.

¹²⁵ Svazek I.: *Bůh a jeho život*; svazek II.: *Bůh ve svém díle*; svazek III.: *Bůh v Ježíši Kristu*; svazek IV.: *Bůh v duši*.

směstnat maximum nutného vědění. Kniha je i dnes, po více než šedesáti letech od svého vydání, inspirativním čtením. Liturgii svátostí se autor věnuje jen tolik, kolik je k chápání svátosti samé nezbytně nutno, ale knize to není na škodu. Liturgie svátostí je samostatný, relativně rozlehlý obor, a svižná a čtivá knížka by byla takovýmto výkladem neúměrně přetěžkána.

Ve srovnání s jednotlivými Dacíkovými články v revue *Na hlubinu* je kniha ucelenější a soustředěnější než seberozsáhlejší cyklus příspěvků. Zdá se, že autorovu naturelu více vyhovuje formát samostatné knížky, kde si může práci velkoryseji rozvrhnout a poté se ubírat k cíli po cestách, které jsou knižním vydáním omezeny méně než časopiseckým.

4.2 Antonín Čala: *Mše svatá* (1941)

Kniha je rozdělena na dvě části, *Dogmatický výklad a Liturgický výklad*, a jak už je z této struktury patrné, o tématu jedná dosti důkladně. Přesto však neztrácí ráz čtivého populárního výkladu určeného především pro laiky. Některé její zásadní části jsou totožné s výkladem v pětidílném cyklu o eucharistii v časopise *Na hlubinu*.¹²⁶ Zdá se, že autor cyklus rozšířil, dopracoval, orientoval ke mši sv. a nakonec mu dal podobu knižního titulu. Potvrzuje se, že práce pro revue *Na hlubinu* byla východiskem pro následnou knižní tvorbu.

Dogmatická část vychází z myšlenky, že středem každého náboženství je oběť, přičemž mše sv. je – jak dosvědčuje Nový zákon – jedinou skutečnou náboženskou obětí. Autor nejprve uvádí příslušné starozákonné předobrazy mše sv. jako oběti. Následně probírá svědectví církevních otců, která o mši sv. rovněž vypovídají jako oběti. Úvodní část je zakončena úvahou – v duchu učení sv. Tomáše – o vhodnosti eucharistické oběti.

V dalším výkladu se autor věnuje podstatě této oběti: v čem záleží vlastní oběť mše sv. a v čem tkví její účinnost. Vlastním obětním úkonem mše sv. (a tedy její podstatou) je proměňování: „Žádná modlitba a žádný obřad, které se konají před proměňováním nebo po proměňování, nepatří k podstatě mše svaté“ (s. 33). Eucharistická oběť spočívá jak ve vnějším zničení daru (ovšem svátostném), tak ve vnitřním obětování Krista, stejně jako na kříži, zároveň je i „tajemnou obnovou oběti kříže“ (s. 35). Účinnost mše sv. pak tkví v tom, že je (podle učení Tridentského koncilu) obětí „chvály, díků, smíření a prosby“ (s. 37),

¹²⁶ *Na hlubinu* 1937.

tedy obětí na všechny způsoby. Dalece tak překonává jakoukoli oběť starozákonní. Dogmatickou část zakončuje kapitolka o vývoji eucharistického slavení.

V liturgickém výkladu, tvořícím větší část knihy, přistupuje autor k tématu zrovna tak důkladně. Nejprve probírá vnější a hmotné podmínky důstojného slavení Nejsvětější oběti, načež se věnuje podrobnému popisu průběhu celé mše sv. Výklad je však vyvážený, nezabíhá do přílišných podrobností, takže čtenář neztrácí ze zřetele celkový rámeček výkladu ani sám účel Nejsvětější oběti.

Dodatek celé knihy pak přináší paralelní latinský a český text modliteb tehdejšího mešního kánonu (včetně vložených dyptychů) a tehdy již vynechávaných částí.

Celé dílo je skvělým příspěvkem ke vzdělávání laiků ve víře a k prohloubení jejich duchovního života, neboť je vedeno opravdovou snahou zprostředkovat čtenářům skutečně porozumivý vhled do konání oběti mše sv. Můžeme si jen připomenout, jak byla taková snaha před II. vatikánským koncilem chvályhodná a jak je jí zapotřebí i dnes, kdy ne jeden laik stále tápe v tom, co a proč se to u oltáře vlastně přesně děje a kdy je zdůrazňován především charakter mše sv. jako obětní hostiny a svátosti společenství.

4.3 Silvestr Braitov: *Církev* (1946)

I v rozlehlém, dlouho připravovaném, avizovaném a očekávaném díle Braitově (které se však nakonec nesetkalo s nijak velkou odezvou), s podtitulem *Studie apologeticko-dogmatická*, se autor letmo dotkne problematiky svátostí. Celý spis je veden na široké polemické frontě s protestantismem, a tak se Braitov v kapitole *Řádné přisluhování svátostmi* (s. 392–3) stručně vyrovnává s luteránským a kalvínským chápáním počtu (svátosti jsou údajně jen dvě, křest a Večeře Páně) a skutečného smyslu svátostí (např. Večeře Páně je jen připomínkou dávného dění na Golgotě, nikoli zpřítomněním Kristovy oběti).

Braitov ve 30. letech uveřejnil v revue *Na hlubinu* svůj velký mnohadílný *Kurs o církvi*. Dozajista tu práce časopisecká předcházela práci knižní. Uvedená kniha je však koncipována jako výklad o církvi, nikoli o svátostech, není tedy divu, že z jeho pera nalézáme o svátostech mnohem více v revui *Na hlubinu*.

4.4 Reginald Dacík: *Prameny duchovního života* (1947)

Tento mohutný spis s podtitulem *Přehled theologie asketické a mystické* můžeme směle nazvat Dacíkovým životním dílem. Ve III. díle nazvaném *Prostředky duchovního života* pojednává především o svátosti pokání a eucharistie (poté věnuje zvláštní kapitolu i svátostinám)

V kapitole s názvem *Svátost pokání* (s. 257–264) autor nejprve upozorní, že tato svátost je „nejen prostředkem znovunabytí stavu milosti pro toho, kdo jej ztratil těžkým hříchem, nýbrž také velmi účinnou pomůckou na cestě křesťanské dokonalosti“ (s. 257), a rozliší, že tehdy jde o zpověď ze zbožnosti. V následujícím se věnuje významu časté zpovědi pro duchovní život, varuje před tendencí snažit se dosáhnout odpuštění hříchů prostředky jinými, méně náročnými, mimosvátostnými, a tím se vlastně svátosti smíření vyhýbat. (Dnes můžeme jen smutně dodat, že mezitím tato tendence zesílila ad absurdum.) Zdůrazňuje rovněž význam této svátosti coby prvku duchovního vedení.

V druhé části kapitoly pak rozebírá „předpoklady dobré časté zpovědi ... z hlediska tří částí svátosti pokání, totiž *lítosti, vyznání a zadostiučinění*“ (s. 260–1).

Zakončuje krátkou statí o generální zpovědi, varuje však před jejím nerozvážným užíváním zvláště z důvodu nadměrné úzkostlivosti.

V kapitole nazvané *Eucharistie* (s. 265–279) nejprve zvýrazní její chápání jako prostředku našeho nejužšího spojení s Bohem a jako oběti: „Dříve než se dal Ježíš Kristus apoštolům za pokrm, obětoval se tajemným způsobem při Poslední večeři. Proto v Eucharistii musíme vidět především oběť a pak teprve svátost, která sytí duši“ (s. 265).

Směr a obsah dalšího vykladu nejlépe naznačí název první podkapitoly: *Činná účast na mši svaté, mocný prostředek posvěcení*. Varuje před chápáním mše sv. jen jako přípravy ke svatému přijímání. Podrobně rozebírá jak se Kristus znovu obětuje v každé mši sv. a jak se na této oběti můžeme podílet my, laici, svým obecným kněžstvím (mše sv. jako oběť). „Jak musí mizet každý individualismus, každá obdoba sobectví ve světle činné účasti při eucharistické oběti!“ (s. 269). A jestliže je málo těch, kdo takto mši sv. chápou, pak je to proto, že je málo těch, kdo chtějí vyjít ze svého sobectví. Vždyť tuto oběť máme podávat spolu s Kristem! A tak: „Duchovní člověk, který opravdu usiluje o pokrok na cestě k Bohu, musí učinit eucharistickou oběť středem svého duchovního života“ (s. 270). Pak se autor věnuje svatému přijímání (mše sv. jako hostina), zvláště vyzývá k jeho častému přijímání, neboť stejně jako často přijímáme potravu tělesnou k občerstvení těla, tak musíme často přijímat i potravu duchovní k občerstvení ducha, k nápravě jeho každodenních poklesků a k jeho vzrůstu, ale „opravdový prospěch je tu podmíněn

náležitou přípravou a vroucím díkůčiněním“ (s. 273). Závěr celého výkladu o důležitosti eucharistie pro náš duchovní život pak tvoří podkapitola *Návštěvy Nejsvětější svátosti*.

V další kapitole s názvem *Svátostiny* (s. 280–284) nás nejprve autor vede ve směru chápání svátostin jakožto odrazu bohatství celé církve, krátce nás seznámí s dějinami vývoje svátostí a svátostin. Důkladně rozliší pojem svátostiny od svátostí, zvláště co do jejich účinnosti a dober, která poskytují. Druhou část výkladu pak opět tvoří pojednání o významu svátostin pro pokrok v našem duchovním životě: „Musíme si přiznat, že mnoha věřícím chybí opravdové pochopení pro plný život Církve. O kolik milostí se připravují ti, kdo nechápou smysl náboženských obřadů, rozličné svěcení a žehnání, kdo svůj náboženský život redukují na několik nejnnutnějších modliteb, nejkratší mši svatou v neděli a svátky a přijímání svátostí jednou či dvakrát za rok. ... Užívat uvědoměle svátostin znamená prakticky žít v neustálém spojení s církví a jejím duchovním bohatstvím“ (s. 284).

Dacíkova dodnes aktuální a poutavá kniha spolehlivě vede svého čtenáře snad všemi zákoutími duchovního života. Není tak přímočará a čtivá jako *Bůh ve svátostech*, ale to je dozajista dáno i rozlehlostí a často ne takovou jednoznačností tématu, jakou nalézáme ve svátostech. I bez toho však patří k tomu nejlepšímu, co slavná meziválečná dominikánská generace vydala.

4.5 Další tituly *Dominikánské edice Krystal* věnované svátostem

Na prvním místě zde musíme jmenovat první úplný český překlad *Theologické Summy Tomáše Akvinského: doslovný překlad* (Olomouc 1938). Překladatelský tým vedl Emilián Soukup, na překladu se mj. podílel i Reginald Dacík. Otázky věnované svátostem obsahuje, jak známo, III. díl *Theologické Summy* (jenž přeložil Silvestr Braitto) a Dodatek, který doplňuje nedokončená témata z Tomášova *Výkladu k sentencím Petra Lombardského*.

K dalším Dacíkovým překladům patří známá kniha Vincenta Marii Bernadota *Eucharistií k Nejsvětější Trojici* (v meziválečném období celkem ve třech vydáních, v *Dominikánské edici Krystal* v Olomouci v letech 1935 a 1937). Svátosti zpovědi se věnuje *Privilegium zpovědi* od Jaroslava Durycha (1930) a o svátosti kněžství čteme ve zpracování zápisků rakouské mystičky Kateřiny Emmerichové Jaroslavem Durychem pod názvem *Svaté kněžství* (1939). Ke spisům o svátostech dozajista patří i pojednání Ondřeje M. Petru OP: *Matěj z Janova o častém svatém přijímání* (1946).

Závěr

V této práci jsem se snažil co nejplastičtěji, pomocí myšlenek z jednotlivých článků, ukázat, jak autoři revue o svátostech psali, jakým tématům se co do svátostí věnovali, s jakými důrazy a cíli. Rovněž jsem se pokusil zmapovat okruh autorů, kteří o svátostech do revue *Na hlubinu* přispívali, a zasadit jejich dílo do celkového kontextu časopisu.

Chtěl jsem především ukázat, jak soustavně a důkladně se jednotliví autoři snažili své čtenáře seznámit s nejděním aspektem jednotlivých svátostí, jak se je snažili soustavně a neúnavně přivádět ke správnému osobnímu a eklesiálnímu chápání svátostí.

Díky dané práci jsem si též uvědomil, že Druhý vatikánský koncil nebyl v dějinách církve něčím zlomovým, překvapivým, ale že jeho myšlenky a důrazy jsou jen kodifikovanými závěry církve odvažující se na hlubinu dogmatických pravd a své vlastní tradice.

Jsem velmi vděčný, že jsem se díky této práci mohl do hloubky seznámit s revue *Na hlubinu*, s jejími osudy i osudy jejích tvůrců.

Přílohy

Seznam příloh:

- Seznam příspěvků o svátostech v časopise *Na hlubinu* (chronologicky)
- Autoři nejdůležitějších příspěvků o svátostech a jejich osudy

Seznam příspěvků o svátostech v časopise *Na hlubinu* (chronologicky)

I. ročník (1926)

DURYCH Jaroslav: *Zpověď*, č. 5, s. 239–247.

MELKA Antonín CSSR: *Apoštol Eucharistie*, č. 5, s. 257–260, v oddíle *Vzory*.

nepodeps.: *Láska k Eucharistii*, č. 5, s. 262–3, v oddíle *Ze sítě*.

II. ročník (1927)

DITTL Tomáš OP: *Liturgický život*, č. 1, s. 20–23.

HÉRIS Ch. V.: *O svátostech*, č. 3, s. 162–7; *Pokání*, č. 4, s. 201–5; *Svátost pokání*, č. 5, s. 258–261.

REBAN Karel: *Liturgické kapitolky*, č. 5, s. 282–6; č. 6, s. 332–6.

SOUKUP Emilián OP: *To jediné*, č. 6, s. 313–315.

III. ročník (1928)

SOUKUP Emilián OP: *Obětovati sv. přijímání*, č. 3, s. 151–2, v oddíle *Pracovna*.

DITTL Tomáš OP: *Oběť novozákonní* (cyklus), č. 6, s. 265–8; č. 7, s. 438–440; č. 10, s. 474–6.

GARRIGOU-LAGRANGE Reginald OP: *Podstata Kristova kněžství* (součást cyklu *Kněžství Kristovo*), č. 7, s. 342–6.

LEMONNYER A.: *Přijímejme při mši sv.*, č. 10, s. 488–495.

MELKA Antonín CSSR: *Nejsvětější svátost a život v přítomnosti Boží*, č. 9, s. 399–402.

IV. ročník (1929)

DITTL Tomáš OP: *Liturgie svátostí* (cyklus), č. 2, s. 91–95; č. 3, s. 145–6; č. 4, s. 209–212; č. 5, s. 257–9; č. 7, s. 338–340; č. 8, s. 409–411; č. 9, s. 455–9.

AMIABLE M. OP.: *Duchovní život z Eucharistie*, č. 2, s. 68; *Panna Maria a Nejsvětější svátost oltářní*, č. 6, s. 291–3 (cyklus).

nepodeps. (pravděpodobně BRAITO Silvestr OP): *K častější svaté zpovědi*, č. 2, s. 102–3.

V. ročník (1930)

DITTL Tomáš OP: *Svěcení kněžstva* (cyklus), č. 1, s. 31–4; č. 4, s. 176–8; č. 5, s. 224–9; č. 6, s. 266–9; č. 8, s. 374–9; č. 9, s. 430–3; č. 10, s. 476–481.

FAULCONNIER, DE P. OP: *Soulad svátostí*, č. 3, s. 115–122.

AMIABLE M. OP: *Jak možno za někoho dokonale přijímati*, č. 5, s. 232–243.

VI. ročník (1931)

SIMONIN H. D.: *Svatost Eucharistie podle svědectví Písma svatého*, č. 1, s. 28–35; *Nejsvětější Svátost za časů apoštolských*, č. 2, s. 94; *Učení sv. Justina o Eucharistii*, č. 4, s. 181–8; *Eucharistické učení sv. Athanasia a sv. Cyrila Jerusalemského*, č. 7, s. 397–402; č. 8, s. 461–4; *Sv. Jan Zlatoústý: „Eucharistický učitel“*, č. 9, s. 516–520; č. 10, s. 571–4 (volný cyklus).

BRAITO Silvestr OP: *Studentské kapitoly. Svaté přijímání*, č. 5, s. 283–4, v oddíle *Pracovna*.

DACÍK Reginald OP: *Moc Eucharistie*, č. 9, s. 488.

VII. ročník (1932)

Řehoř, sv.: *Nejsvětější oběť* (úryvky z *Dialogu*), č. 1, s. 42–4.

GARRIGOU-LAGRANGE Reginald OP: *Eucharistické Srdce Ježíšovo a jeho dokonalé darování*, č. 3, s. 123–130.

VONDRA P. SJ: *Eucharistie „někdo“, ne „něco“*, č. 3, s. 169–170.

ŠPŮREK Stanislav CSsR: *Eucharistická duše*, č. 6, s. 249–254.

VIII. ročník (1933)

DITTL Tomáš OP: *Význam a podstata svátostin*, č. 1, s. 28–31; č. 3, s. 166–8.

HEJČL Jan: *Duchovní přijímání*, č. 2, s. 65–9.

nepodeps.: *O podmětu sv. přijímání* (součást cyklu *Kapitoly z církevního práva*), č. 4, s. 222–5

VESELÝ Jan Al. OP: *Svaté přijímání jako posvěcující prostředek*, č. 8, s. 457–460; č. 9, s. 537–541.

FAITH Štefan: *Eucharistické jaslíčky*, č. 10, s. 574–7.

ŠPŮREK Stanislav CSSR: *Pier Giorgio Frassati*, č. 10, s. 578–587.

IX. ročník (1934)

DITTL Tomáš OP: *Svátostiny* (pokračování cyklu), č. 1, s. 28–30; č. 3, s. 158–160.

BRAITO Silvestr OP: *Jen jediná oběť* (součást *Kursu o kněžství*), č. 3, s. 135–8; *Svaté přijímání základem nejvyšší jednoty*, č. 6, s. 375, v oddíle *Pracovna; Služebník řádu*, č. 6, str. 321–4.

RUBÍN Jan: *Svědectví o moci Eucharistie*, č. 3, s. 164–8.

X. ročník (1935)

SOUKUP Emilián OP: *Eucharistie prvních křesťanů* (cyklus), č. 1, s. 7–11, č. 2, s. 83–6, č. 3, s. 140–3, č. 4, s. 206–9, č. 5, s. 275–9, č. 6, s. 337–341, č. 7, s. 397–401, č. 8, s. 466–9; č. 9, s. 531–4.

BRAITO Silvestr OP: *Svatost jednoty církve* (součást *Kursu o církvi*), č. 8, s. 457–461.

CESTA Pavel: *Výchovný význam mše sv.*, č. 8, s. 469–474.

BITNAR Vilém: *Eucharistik české gotiky*, č. 8, s. 475–9.

XI. ročník (1936)

FUCHS Alfréd: *Vláda v církvi* (součást stejnojmenného cyklu), č. 1, s. 42–5.

BRAITO Silvestr OP: *Naše účast na mši sv.*, č. 7, s. 490–1, v oddíle *Pracovna*.

DACÍK Reginald OP: *Některé rysy zbožnosti raného středověku* (součást cyklu *Z dějin duchovního života*), č. 8, s. 523–7.

XII. ročník (1937)

ČALA Antonín OP: *Střed celého náboženského života*, č. 1, s. 11–16; *Podstata Eucharistické oběti*, č. 3, s. 156–162; *Čtvrtý cíl Eucharistické oběti*, č. 5, s. 313–321; *Skutečnost Eucharistické oběti*, č. 7, s. 444–452; *Vývoj Eucharistické oběti*, č. 10, s. 678–686 (cyklus).

ŠTORK Alois SJ: *Zpověď ze zbožnosti*, č. 6, s. 410–417.

DACÍK Reginald OP: *Eucharistie, pokrm křesťanské milosti*, č. 6, s. 421–2.

RUYSBROECK Jan: *O čtyřech známkách Boží věčné lásky*, č. 10, s. 672–8.

BRAITO Silvestr OP: *Vrůstání do mystického těla Kristova*, č. 7, s. 441–2; *Ovoce svatého Přijímání*, č. 10, s. 722–3, v oddíle *Pracovna*.

XIII. ročník (1938)

MIKLÍK Konstantin CSSR: *Následování Krista skrze křest*, č. 6, s. 392–8; č. 7, s. 439–447.

NOVOTNÁ Herma: *Žena modlící se a pracující pro kněze a kněžský dorost*, č. 9, s. 616–621.

XIV. ročník (1939)

MIKLÍK Konstantin CSSR: *Svatost vyznavačství*, č. 3, s. 142–151; *Styl a tajemství biřmování*, č. 6, s. 351–7; *Liturgický výraz učení o biřmování*, č. 10, s. 604–610 (cyklus).

GARRIGOU-LAGRANGE Reginald OP: *Obětování v mystickém těle*, č. 6, s. 334–8.

ČALA Antonín OP: *Proměňování* (pokračování cyklu z r. 1937), č. 3, s. 165–170.

XV. ročník (1940)

PECKA Dominik: *Communio*, č. 1, s. 33–7; č. 2, s. 71–6.

ČALA Antonín OP: *Liturgie svátostí*, č. 3, s. 150–3; *Liturgie křesťanského znovuzrození*, č. 5, s. 285–291; č. 6, s. 347–352; *Liturgie svátosti biřmování*, č. 8, s. 482–492; *Liturgie Nejsvětější Svátosti*, č. 9, s. 538–543; č. 10, s. 592–8 (pokračování cyklu); *Svátosti v duchovním životě*, č. 1, s. 24–8; č. 2, s. 78–84.

ŠPŮREK Stanislav CSSR: *Více kněží či více světců?*, č. 3, s. 157–163.

SOUKUP Emilián OP: *Kristus v Eucharistii*, č. 8, s. 462–9, č. 9, s. 531–8.

XVI. ročník (1941)

ČALA Antonín OP: *Liturgie svátosti pokání*, , č. 1, s. 16–21; č. 2, s. 76–80; *Liturgie svátosti nemocných*, č. 4, s. 235–241; č. 5, s. 287–290; *Liturgie svátosti svěcení kněžstva*, č. 6, s. 348–353; č. 7, s. 415–421; *Liturgie svátosti manželství*, č. 9, s. 581–6 (dokončení cyklu).

MIKLÍK Konstantin CSSR: *Svátost katolické akce*, č. 4, s. 205–217.

BRAITO Silvestr OP: *Očišťování svátostí pokání a duchovním vedením*, č. 7, s. 398–404.

ŠVACH Prokop OP: *Cesta důvěry*, č. 8, s. 505–10.

XVII. ročník (1942)

MIKLÍK Konstantin CSSR: *Svátost nejsvětějšího vzoru*, č. 1, s. 12–16.

BOCHOŘÁK Klement: *O jednom hříchu*, č. 4, s. 210–214.

ŠVACH Prokop OP: *Důstojná příprava*, č. 4, s. 224–8.

ČALA Antonín OP: *Svátostiny, které mají vztah ke křtu*, č. 5, s. 285–290; *Svátostiny, jež mají vztah ke svátosti pokání*, č. 9, s. 552–5 (cyklus).

XVIII. ročník (1943)

MIKLÍK Konstantin CSSR: *Jakým způsobem pečuje Eucharistie o naše sjednocení s Bohem*, č. 1, s. 25–32; č. 2, 74–86; č. 3, s. 155–161; *Jaké ctnosti ukazuje Ježíš ve svátosti oltářní*, č. 6, s. 339–351; č. 7, s. 403–415; č. 8, s. 467–476 (cyklus).

ČALA Antonín OP: *Svátostiny, které mají vztah k Eucharistii*, č. 1, s. 38–43; č. 2, s. 116–120; č. 4, s. 221–5 (pokračování cyklu).

BRAITO Silvestr OP: *Přivtělení ke Kristu*, č. 2, s. 70–74, *Pokrm nového života*, č. 8, s. 457–462 (součást *Kursu duchovního života pro začátečníky*); *Mystika svatého křtu*, č. 3, s. 192, v oddíle *Pracovna*; *Ještě několik myšlenek o Eucharistii*, č. 8, s. 510–511, v oddíle

Pracovna; Svátosti společenství našeho, č. 10, s. 629–631, v oddíle *Život; Svátost duchovní dospělosti*, č. 10, s. 633–4, v oddíle *Pracovna*.

XIX. ročník (1944–1945)

Justin, sv.: *To číňte na mou památku* (S. Justini *Apologia*; součást volného cyklu výroků církevních otců o eucharistii), č. 1, s. 1–4.

ČALA Antonín OP: *Význam církevního roku*, č. 1, s. 15–20.

nepodeps. (nejspíš Silvestr BRAITO OP): *Svaté přijímání*, č. 2, 3. a 4. str. obálky, v oddíle *Hovorna*.

REBAN Karel : *Našim laikům*, č. 3, s. 94–9.

Ambrož, sv.: *Svatá Eucharistie* (součást volného cyklu výroků církevních otců o eucharistii), č. 3, s. 67–8, v oddíle *Zásady*.

MIKLÍK Konstantin CSSR: *Jak získati Kristovy ctnosti příkladem a působením Eucharistie* (pokračování cyklu), č. 3, s. 138–143; č. 4, s. 199–204; č. 5, s. 275–283; č. 6, s. 333–8; č. 7, s. 406–413; č. 8, s. 473–484.

XX. ročník (1946)

MIKLÍK Konstantin CSSR: *Svátost milosrdenství*, č. 3, s. 76–79; č. 4, s. 97–101; č. 5, s. 134–137; *Svátost polehčení*, č. 8–9, s. 225–231; č. 10, s. 272–5; č. 11, s. 298–302 (cyklus).

XXI. ročník (1947)

neobsahuje žádné články o svátostech

XXII. ročník (1948)

BRAITO Silvestr OP: *Účinnost svatého přijímání*, č. 3, s. 114, v oddíle *Pracovna; Svaté přijímání nás připodobňuje k obětovanému Kristu*, č. 4, s. 152–3, v oddíle *Pracovna; U zdrojů svátostí*, č. 6, s. 203–5; *Panna Maria nás připravuje k dobrému přijetí svátostí*, č. 7, s. 243–6.

Karel BUREŠ: *Rodiče a náboženská výchova dětí* (součást cyklu o křesťanské výchově dětí), č. 5, s. 185–191; č. 6, s. 221–6; č. 7, s. 257–263.

Autoři nejdůležitějších příspěvků o svátostech a jejich osudy

Silvestr Maria Josef Braitó OP (1898–1962)

Narodil se v bulharském Ruse (jeho otec, italský železniční inženýr, zde v té době působil), ve třech letech (následkem neštěstí) osiřel a vyrůstal u pěstounů v Lokti, Uhříněvsi a v útulku sester dominikánek v Praze. Po studiu na Akademickém gymnáziu v Praze vstoupil v roce 1915 do dominikánského řádu. Dva roky studoval filozofii v Olomouci, třetí rok na Pontificum Institutum Angelicum v Římě. Ve studiích pokračuje i po vysvěcení na kněze v roce 1922 (u sv. Jiljí v Praze). Tři roky studuje v belgickém Saulchoiru, kde sleduje obrodu francouzského katolického života a zamýšlí se nad takovou obrodou i u nás. Nakonec zde získává hodnost lektora teologie. V Olomouci začíná vyučovat filozofii, ale odjíždí opět do Říma, kde zakončuje svá teologická studia v r. 1930 doktorátem. Během této doby již začíná vydávat revui *Na hlubinu* i další dominikánské časopisy, vyvíjí editorskou činnost v *Dominikánské edici Krystal*, podílí se na českém překladu *Summy Theologické*, ale píše i vlastní díla. V letech 1930–1950 působí jako profesor estetiky a mystiky na řádovém učilišti v Olomouci, za nacistické okupace je ředitelem zdejšího kněžského semináře. Patří k vůdčím osobnostem katolické Moravy, je výtečným kazatelem. Svou erudicí dozajista přesahuje místní poměry a dozajista by mohl působit na některé z předních světových katolických univerzit. V roce 1950 je zatčen, o jeho kazatelském působení mezi spoluvězni vypráví nejeden z nich, v roce 1960 je propuštěn na amnestii (v roce 1968 rehabilitován). Umírá v roce 1962 v Praze. Pohřben je v Olomouci.

Reginald Maria Vincenc Dacík OP (1907–1988)

Narodil se v Uherském Brodě, studoval na pražském arcibiskupském gymnáziu v Bubenči a zároveň pobýval v dominikánském juvenátě, v r. 1925 vstoupil do dominikánského noviciátu v Olomouci. Po roce noviciátu (časné sliby složil v roce 1926) a třech letech studia filozofie odchází do Říma, kde letech 1929–1933 studuje na Angelicu. V roce 1931 je v bazilice Santa Maria Sopra Minerva u hrobu sv. Kateřiny Sienské vysvěcen na kněze a v roce 1933 získává titul ThDr. V letech 1933–1940 a 1946–1950 působil jako profesor dogmatiky na filozofickém a teologickém učilišti dominikánského řádu v Olomouci, kde spolu se S. Braitem řídil *Dominikánskou edici*

Krystal, vydával časopis *Na hlubinu* (od r. 1934 ekonomickým představeným revue *Na hlubinu*, od 1938 *Dominikánské edice Krystal*) a další dominikánské časopisy. Věnoval se též pastoračnímu působení mezi mládeží, inteligencí a členy III. řádu. V letech 1940–1946 byl převorem dominikánského konventu v Praze. Počátkem roku 1949 měl odjet do Říma a věnovat se zde přípravě kanonizace sv. Zdislavy, ale komunistický stát mu výjezd nepovolil. Při pokusu o přechod do ciziny byl zatčen a následně v letech 1950–1960 vězněn. Ve vězení pořádal pro spoluvězně exercicie, vyučoval dogmatice a asketice. Po propuštění pracoval jako dělník a v letech 1965–1974 působil v duchovní správě na Velehradě. Během uvolnění v roce 1968 začal opět publikovat, vyučovat dominikánské kleriky a působit na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích. V roce 1974 mu byl odňat státní souhlas. Vrátil se do rodného Uherského Brodu, kde budoval farní knihovnu, která měla sloužit vzdělávání dominikánského řádu v ilegalitě. 1984 odešel do domova pro přestárlé kněze na Moravci, kde v roce 1988 zemřel. Pohřben je v Olomouci.

Antonín František Čala OP (1907–1984)

Narodil se ve Všemině u Zlína, vysvěcen na kněze byl v roce 1928. V letech 1928–1931 studoval na dominikánském řádovém učilišti v Olomouci, v letech 1931–1932 pak v Saulchoir v Belgii a v letech 1932–1935 na římském Angelicu. V letech 1935–1950 působil na olomouckém řádovém učilišti jako profesor teologie, filosofie a sociologie, v letech 1940–1945 na arcibiskupském bohovědném učilišti v Olomouci. V roce 1950 byl internován v Želivě, po propuštění pracoval nejprve v civilním zaměstnání, později působil jako duchovní správce sester dominikánek ve Viceměřicích. Zemřel v Olomouci.

Tomáš Emil Dittl OP (1895–1947)

Narodil se v Praze, studoval na Akademickém gymnáziu. Řádové sliby složil v roce 1913 v Olomouci, kde i studoval. Ve studiích pokračoval ve Štýrském Hradci a ukončil je v roce 1917 kněžským svěcením opět v Olomouci. V roce 1921 byl ustanoven prefektem pražského juvenátu, v roce 1932 byl zvolen převorem pražského konventu a v letech 1934, 1942 a 1946 byl opakovaně zvolen provinciálem. Zemřel náhle, pohřben je v Praze.

Emilián František Soukup OP (1886–1962)

Narodil se v jihočeských Malešicích, po gymnaziálních studiích v Českých Budějovicích vstoupil v Olomouci do dominikánského řádu. Na generálním učilišti v Düsseldorfu studoval teologii, dosáhl zde hodnosti lektora. V roce 1909 byl vysvěcen na kněze a působil jako profesor na dominikánském učilišti v Olomouci. Zde patřil ke stálému redakčnímu kruhu *Filosofické revue*, jejíž podobu svými články spoluurčoval. Pod jeho vedením vznikl český překlad *Summary Theologické*, spolupracoval též na *Příručním slovníku biblickém*. Zemřel v roce 1962.

K Soukupovým pracem, které mimo jiné pojednávají o svátostech, můžeme připočítat třeba překlad známého duchovního průvodce André-Marie Meynarda OP: *Duchovní život*.¹²⁷

¹²⁷ Vyd. Nakladatelství Ladislava Kuncíře, Praha, 1928; 3. vydání.

Bibliografické zkratky

LG – Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*

Obecné zkratky

Zkratky knih Písma svatého jsou používány podle katolického překladu.

CSsR – Congregatio Sanctissimi Redemptoris

č. – číslo

čl. – článek

aut. – autor

in: – otištěno v

kard. – kardinál

n. – následující

ob. – obálky

OP – Ordo Praedicatorum

pozn. – poznámka

r. – rok

roč. – ročník

s., str. – strana

SJ – Societas Jesu

srv. – srovnej

sv. – svatý

vyd. – vydal

Seznam použité literatury a pramenů

knihy

- ADAM Adolf: *Liturgika*, Praha: Vyšehrad, 2008.
- AKVINSKÝ Tomáš: *Theologická Summa Tomáše Akvinského*, Olomouc: Dominikánská edice Krystal, 1941.
- ALBERIGO Giuseppe: *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*, Brno: Barrister & Principal, 2008.
- BALÍK STANISLAV, HANUŠ JIŘÍ: *Katolická církev v Československu 1945–1989*, Brno: CDK, 2007.
- BEDŘICH Martin, MOHELNÍK Benedikt, PETRÁČEK Tomáš, SCHMIDT Norbert (eds.): *In spiritu veritatis. Almanach k 65. narozeninám Dominika Duky OP*, Praha: Krystal OP 2008.
- BERGER Rupert: *Liturgický slovník*, Praha: Vyšehrad, 2008.
- BOHÁČ Zdeněk: *Atlas církevních dějin českých zemí 1918–1999*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.
- BRAITO Silvestr: *Církev*, Olomouc: Dominikánská edice Krystal, 1946.
- ČALA Antonín: *Mše svatá*, Olomouc: Dominikánská edice Krystal, 1941.
- ČERNUŠÁK Tomáš, PROKOP Augustin, NĚMEC Damián: *Historie dominikánů v českých zemích*, Praha: Krystal OP, 2001.
- DACÍK Reginald: *Bůh ve svátostech. Věrouka pro laiky – díl V.*, Olomouc: Dominikánská edice Krystal, 1940.
- DACÍK Reginald: *Prameny duchovního života*, Olomouc: Dominikánská edice Krystal, 1947.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Kalich, 1995.
- Encyklopedie náboženství*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.
- HRDINA Antonín: *Kanonické právo*, Praha: Eurolex, 2002.
- JONOVÁ Jitka: „Názory na svátost biřmování a sloužení mše sv. čelem k lidu v korespondenci M. Píchy, L. Prečana a S. Braitá“, in: *Studia Theologica*, 1 (2008) 56–65.
- KALISTA Zdeněk: *Po proudu života 2*, Brno: Atlantis, 1996.
- KAŠIČKA Zdeněk: *Otec Braitó, životopis olomouckého dominikána 1898–1962*, Praha: Krystal OP, 1993.
- KAŠIČKA Zdeněk: „Za otcem Reginaldem Dacíkem“, in: *Salve. Revue pro teologii a duchovní život* (1998), č. 1, s. 21–23.

- Katechismus katolické církve*, Praha: Zvon, 1995.
- Katechismus katolického náboženství*, Olomouc: Matice Cyrilometodějská, ³1932.
- KOLKOVÁ Terézia, ALBRECHTOVÁ Ivana (eds.): *O hodnotě samizdatu. Samizdatová náboženská periodika před rokem 1990*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.
- LIŠKA Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinótés*, Tišnov: Sursum, 1999.
- MURRAY Timothy: *The New Wine of Dominican Spirituality. A Drink Called Happiness*, Londýn: Burns & Oates, ⁴2008.
- NOVOTNÝ Vojtěch: *Katolická teologická fakulta 1939–1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*, Praha: Karolinum, 2007.
- NOVOTNÝ Vojtěch: *Teologie ve stínu. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*, Praha: Karolinum, 2007.
- ONDOK Josef Petr: *Muklovský Vatikán*, Brno: Atlantis, 1998.
- PECKA Dominik: *Z deníku marnosti*, Brno: Atlantis, 1993.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: *Hermeneutika Mystéria. Struktury myšlení v dogmatické teologii*, Praha: Krytal OP, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005.
- PUTNA Martin C.: *Česká katolická literatura 1848–1918*, Praha: Vyšehrad, 1998.
- ŠEBEK Jaroslav: *Mezi křížem a národem*, Brno: CDK, 2006.
- ŠPAČEK Richard: *Katolická věrouka*, díl III., část II: *O svátostech zvláště*, Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1922.
- VAŠKO Václav: *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu pro druhé světové válce I., II.*, Praha: Zvon, 1990.

časopisy

- Amen*, roč. I–VI (1997–2002).
- Na hlubinu*, roč. I–XXII (1926–1948).
- Na hlubinu* (Kolín nad Rýnem), roč. XI (1982), č. 35; roč. XV (1986), č. 38.
- Salve, revue pro teologii a duchovní život*, roč. XVIII (2008), č. 3.
- Výhledy*, roč. I (1938), č. 9.

různé

- Nekrologium Řádu bratří kazatelů.*

Seznam zkráceně citované literatury

KALISTA – Zdeněk KALISTA: *Po proudu života 2*, Brno: Atlantis, 1996.

KAŠIČKA – Zdeněk KAŠIČKA: *Otec Braitto, životopis olomouckého dominikána 1898–1962*, Praha: Krystal OP, 1993.

LG – DRUHÝ Vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, (ze dne 21. listopadu 1964), in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995

NĚMEC – ČERNUŠÁK Tomáš, PROKOP Augustin, Damián NĚMEC: *Historie dominikánů v českých zemích*, Praha: Krystal OP, 2001; čerpáno ze statí Damiána Němce.

NOVOTNÝ – Vojtěch NOVOTNÝ: *Teologie ve stínu, Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*, Praha: Karolinum, 2007.

ŠEBEK – Jaroslav ŠEBEK: *Mezi křížem a národem*, Brno: CDK, 2006.

Jazyková poznámka

V citovaných pasážích jsem v celé práci zachoval všechno, co je typické pro jazyk autorů jednotlivých příspěvků (např. psaní Eucharistie/eucharistie, Církev/církev, pout/pout' apod., jakož i zvolené druhy písma – např. kurzívu), opravoval jsem jen nesporné chyby.

Jmenný rejstřík

Akvinský, Tomáš, sv.	7, 16, 37, 38, 41
Ambrož, sv.	33, 50
Amiable, M.	13, 14, 34, 45, 46
Athanasius, sv.	22, 46
Berďajev, Nikolaj Alexandrovič	24
Bernadot, Vincent	6, 41
Bitnar, Vilém	47
Bochořák, Klement	49
Brait, Silvestr	6, 7–11, 16, 18–20, 26, 28, 29, 33–36, 39, 41, 45–52
Bureš, Karel	18, 30, 50
Cesta, Pavel	47
Cyprián, sv.	33
Čala, Antonín	7, 15, 17, 19, 22, 24–27, 29–31, 34, 38, 48–50, 52
Čep, Jan	7
Dacík, Reginald	6, 9, 11, 26, 34, 37–38, 40, 41, 46–48, 51
Deml, Jakub	7
Dittl, Tomáš	7, 14, 15, 17, 19, 21, 27, 28, 30, 31, 34, 45, 46, 47, 53
Durych, Jaroslav	7, 41, 42, 45
Emmerichová, Kateřina	42
Faith, Štefan	47
Faulconnier de, P.	16, 31, 34, 46
Florian, Josef	35
Fuchs, Alfréd	10, 47
Garrigou-Lagrange, Reginald	7, 23, 24, 28, 34, 45, 46, 48
Gasparri, kardinál	7
Gillet, Martin	7
Habáň, Metoděj	7, 8, 10, 11
Hejčl, Jan	46
Héris, F. V.	16, 25, 26, 34, 45
Jeruzalémský Cyril, sv.	22, 46
Justin, sv.	22, 33, 46, 50
Kalista, Zdeněk	7
Krlín, Josef	7

	55
Kuncíř, Ladislav	35
Kužela, Patrik	10
Lemonnyer, A.	34, 45
Matěj z Janova	42
Melka, Antonín	45
Meynard, André-Marie	53
Miklík, Konstantin	10, 19, 20, 22, 23, 34, 48, 49, 50
Novotná, Herma	48
Pecka, Dominik	7, 11, 24, 34, 48
Petrů, Ondřej	4, 42
Pícha, Mořic	20
Pius XI.	7
Prečan, Leopold	10, 20
Reban, Karel	45, 50
Rubín, Jan	47
Ruysbroeck, Jan	48
Řehoř, sv.	46
Simonin, H. D.	22, 46
Soukup, Emilián	6, 7, 13, 22, 24, 34, 41, 45, 47, 49, 53
Špůrek, Stanislav	29, 34, 46, 47, 49
Štork, Alois	25, 26, 34, 48
Švach, Prokop	7, 49
Tomášek, František	7
Turek, censor	10
Utíkal, censor	10
Veselý, Jan	47
Vondra, P.	34, 46
Vyskočil, Albert	7
Zlatoústý Jan, sv.	22, 46

Abstrakt:

Svátosti v revue *Na hlubinu* a v *Dominikánské edici Krystal*

Tato práce pojednává o tom, jak o svátostech psala dominikánská revue *Na hlubinu* (název srv. Lk 5, 4). Rovněž se snaží pojmenovat důvody, proč autoři psali o svátostech právě z daných hledisek. V úvodu seznamuje práce s dějinami revue *Na hlubinu*, příčinami a okolnostmi jejího vzniku, nesmírné popularity i následného zániku. Krátce pojedná též o jejích pokračovatelích. V další části se seznámíme s jednotlivými příspěvky o svátostech rozdělenými podle svátostí a o přístupech autorů k tématu. Oddíl je zakončen pasáží o svátostinách. Následuje pojednání, jak bylo o svátostech referováno v jednotlivých ročnících revue *Na hlubinu*, v celých jejích dějinách a v dobových souvislostech (liturgické hnutí, Katolická akce, nástup nacistické a později komunistické totality, druhá světová válka). Závěrečná část je věnována knižním dílům a překladatelské práci nejdůležitějších autorů na téma svátostí, kteří o svátostech psali rovněž do revue *Na hlubinu*. Práci uzavírá přehled všech článků o svátostech a svátostinách, které byly v revue *Na hlubinu* publikovány, a stručné životopisy nejvýznamnějších autorů.

Klíčová slova:

Na hlubinu, svátosti, Silvestr Braitto, dominikáni, duchovní život

Počet znaků: 78 130

Summary:

Sacraments in *Na hlubinu* Review and in *Dominikánská edice Krystal*

This study considers the way Dominican review *Na hlubinu* (*Into the Deep* – cf Luke 5, 4) referred about sacraments. It also tries to name motives of the authors who wrote about sacraments from right these points of view. The opening of the work acquaints with the history of *Na hlubinu* review, the causes and circumstances of its origin, immense

popularity and ensuing decline. It also concisely informs about its successors. The following part focuses on particular articles about sacraments divided by certain sacrament

and on an approach of the authors to the topics. The section about sacramentals finishes this part. Next treatise notifies the way sacraments were referred in particular volumes of *Na hľubinu* review, in its entire history and in contemporary context (Liturgical Movement, Catholic Action, rise of fascist and communist totalitarian regimes, The Second World War). The final part is dedicated to the books and translations of the books of the most significant authors who wrote about the sacraments in *Na hľubinu* review, in the field of sacraments. By conclusion the study surveys all articles about sacraments and sacramentals published in *Na hľubinu* review and briefly sketched biographies of the most important authors.

Keywords: *Na hľubinu*, Sacraments, Silvestr Braitó, Dominicans, Spiritual Life

Number of signs: 78.130